

Trenutki pričakovani

Prihajajo, nekateri počasi, drugi hitro. Vsi pa z rahlim upanjem, da bodo med srečnimi dobitniki. Tako se zbirajo najvztrajnejši reševalci križank v redakciji Glasa. Sestajajo se trikrat letno. Z resnimi obrazi in komentarji o križanki dajo nagradnemu žrebanju posebno vzdušje. Razumljivo, gre za denar, za 1000, 2000, 3000, 5000 ali 10.000 dinarjev! Nagrad po tisočakov pa je kar pet! Toda ali gre res samo za denar? Vsekakor so premajhni zneski, da bi odločilno vplivali na razpoloženje. Strast in zadoščenje pravzaprav odigravata odločilno vlogo. Rešitev križanke ni povsem enostavna stvar. Rešitev zahteva veliko truda in vztrajnosti. Vse to pa zmore samo tisti, ki ima oboje. In če nekdo prinese naenkrat kar 20 ali še več pravih rešitev, mu ni zameriti. Pač meni, da je tako prav!

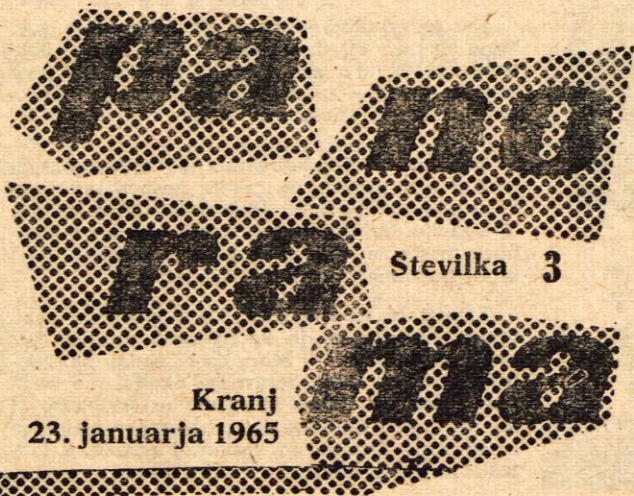
Pogled na nekaj manj kot 600 kuvert, v katerih so rešitve križank, je res čudovit in svojstven. S spoštovanjem upreš oči nanje, zlasti če tisti hip pomisliš, koliko dela in časa je bilo potrebno za vse to. Člani komisije natančno pregledajo vsako izžrebano križanko, tako kakor zahtevajo pravila in seveda vsi sodelujejo. Včasih se res zatakne pri kakšni nerazumljivo napisani črki, včasih pride prav zaradi tega do nesporazumov.

Konec žrebanja. Nekateri odhajajo zadovoljni, drugi zopet nasprotno. In vendar so tisti trenutek vsi ene misli: še bom reševal križanke, morda pa drugič le ne bo zaman! Morda res ne!

Drago K...

Odločitev je v rokah članov komisije

Stevilka 3

Metod Mayer dolgoletni sodelavec

jemen

ske

(Nadaljevanje in konec)

Arabija je samo prostrana puščava in nič drugega; le njeno mediteransko podnebje in jugozahodni kot sta bili vedno napredni pokrajini, kjer se je razvijalo kmečko gospodarstvo.

Ker je bilo v gosto naseljenih mestnih področjih mediteranskih provinc število rojstev zelo nizko in umrljivost precej velika in ker so mesta z odprtimi rokami sprejemala preostanek ljudi, ki v vaseh niso imeli kaj delati, ti prav gotovo niso čutili potrebe, da bi si zagotovitev lastne eksistence izseljevali. Predvsem drugačen je bil položaj na nasprotnem koncu Arabije. V Jemenu sta plodnejša zemlja in obilnejše deževje omogočila prebivalcem, da so se zelo zgodaj posvetili poljedelstvu. Z boljšimi pogoji pa se je dvignilo tudi število prebivalstva. Ker se površina obdelane zemlje ni mogla poljubno raztegniti, je sledilo temu pomanjkanje, ki pa se ga dežela ni mogla drugače otresti, kot da je nasilno izgnala odvečno število svojih prebivalcev. Ti so se potem na svoji poti proti severovzhodu večinoma izgubili v pesku. Ta nenavadni pojav opazujemo lahko še danes — ne pri velikih plemenih — pač pa pri družinah, ki se izseljujejo v Saudsko Arabijo, kjer tvorijo bistvo delavskih množic.

Danes, v dvajsetem stoletju, je izseljevanje prostovoljno, nekoč pa so kralji sami organizirali izbiranje »odvečnih« ljudi in jih poslali v izgnanstvo. Plemena, pregnana z velikodušne zemlje, so se združila z ljudstvom Alžirije in Hejaza. Dolga stoletja so skušali osvojiti njihovo

prvotno domovino. Napadi, ki so prihajali iz puščave so bili vedno številnejši in bolj in bolj preteči. Skalnata pregraja Hadjurja ni več zadostovala obrambi sabskega kraljestva. Zato pa so vzdolž te naravne zapreke zgradili vrsto obrambnih utrdb.

Medtem pa je z zahoda vdrl v Jemen neki drug narod. Etiopsko cesarstvo je preplavilo afriške meje in napravilo iz Jemena svojo najbogetjšo provinco. Leta 631 je vojska mladega Mohamedovega brantranca — Alija obšla Hadjur in podarila Islam jemenskim koptom (posebna verska sekta).

Ze v 10. stoletju je Jemen dobil ponovno svojo neodvisnost in se gosteje naselil. Iznani ljudje so se vračali, zgodovinski krog se je ponovno začel. Starodavnim utrdbam na Hadjurju so se pridružile trdnjave, ki so imele nalogo braniti doline rek, po katerih so vdiral severna nomadska plemena.

Ta naravna pregraja je bila posebno učinkovita leta 1927, ko je Ibn Saud zadel v »Maginotovo linijo« in je ni mogel predreti. Moral je izprazniti niže ležeče doline reke More in pod angleškim pritiskom priznati Jemen za suvereno državo.

Pod vladno Imamov Jahyaha in Ahmeda je Jemen odločno odklonil sleherno tuje vmešavanje. Djebel Hadjurja ne bi nikoli mogle odkriti in ga tudi niso arheološke misije, zato je vsako datiranje nastanka teh stotin utrjenih gradov netočno.

Skoraj neverjetna se nam zdi domneva, da bi te zgradbe segale nazaj v visoko antiko. Zastuje samo primerjava fotografij Djebel Hadjurja in fotografij, posnetih nekaj kilometrov proč od Najrana: po napisih sodeč nam slednje brez dwoma prikazujejo himiritske ruševine. Himiritski zidovi so bili sestavljeni iz ogromnih kamnitih blokov, ki so bili natančno in dovršeno obdelani, ter pogosto okrašeni z napisi. V Hadjurju pa ni ničesar takega. Stavba je mnogo slabše oskrbovana. V njej nismo nikoli mogli odkriti kaj antičnega.

Odsotnost vsakega simboličnega okrasja nam je odkrila važno dejstvo: te konstrukcije so nastale verjetno šele po vdoru islama. V njih samih in v njihovi legi pa tiči oživitve nekaterih podrobnosti, ki so bile nekoč last Salomonovega svetišča. Celo v zgradbah samih so opazni elementi najrazličnejših dob. Nekateri so davni ostanek prvih stoletij naše ere.

Verjetno je torej, da so ti gradovi in trdnjave, po svoji sedanji zunanosti, samo vrsta vojaških arhitektur, ki so jih neprestano obnavljali in dopolnjevali. Njihova zunanja podoba se je spreminjala, temelji pa so ostali vedno enaki. Nekatere teh zgradb so antičnega izvora, drugi zopet ne, vse pa hranijo neki posebni stil, značilen samo za ta del zemeljske oble; nekakšno zmes gradivo našega srednjega veka in tradicionalnih muslimanskih bivališč.

Potovali smo dalje proti vzhodu. Na robu velike puščave. Roba-el Khahi smo odkrili krajevno arhitekturo, ki jo močno poudarjata njena moderna linija in čudovita vitkost njenih zgradb. Kamen je tod izginit, hiše in ostala poslopja so zgrajena iz ilovice, pomešane z rezanico. Zidovi so debeli več kot trideset centimetrov; napravljeni pa so iz tankih in širokih opek, posušenih na soncu in povezanih med seboj z vlažno zemljo. Vse to pa prekriva malta v dolgih vodoravnih trakovih, ki se lahkotno širijo proti kotom na zidu. Ogrodja sten in stropov so izdelana iz palmovih debel.

Vse te hiše se zdijo najpogosteje kot visoki valjasti ali četverkotni stolpi, ki se proti vrhu nekoliko stanjšajo. Nekatere imajo tudi po šest nadstropij; veže pa jih polžasto stopnišče. Zidovi iz zemlje zelo dobro hranijo njihove prebivalce pred vročino podnevi; tudi nočni puščavski zrak ne more prodreti v izbe teh bivališč, kjer neprestano vlada prijetna temperatura 18 do 20 stopinj.

Načrti teh hiš so dokaj čudni, to so — ali enostavni osamljeni stolpi — ali skupine večih zgradb, ki so med seboj povezane z dvoriščem ali ograjo. Na zidovih, ki obdajajo dvorišče, je pogosto ozka »pot za obhod stražer«, še pogosteje pa je na njih vejevje, ki jih varuje pred neurji. Grob napušč ločuje predzadnje nadstropje v stolpu od ostalih. Zadnje nadstropje pa pokriva samo tretjino celotne površine stolpa. Pravzaprav je to samo soba za stražarja. Zobčast nadzidek v arabskem slogu predstavlja krono veličastne zgradbe.

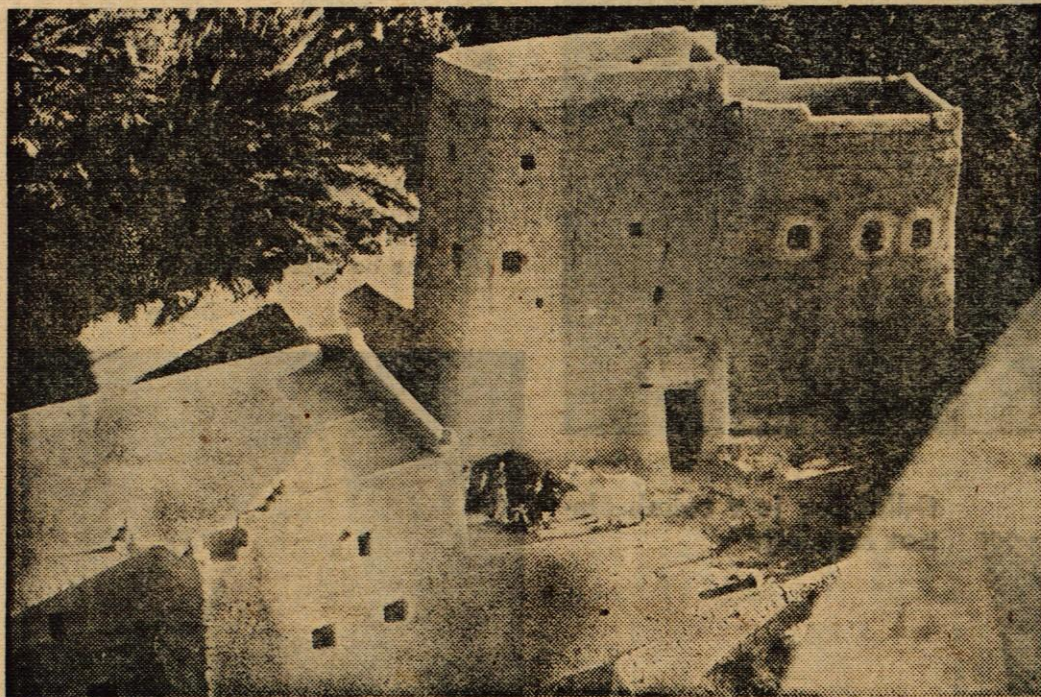
Na neki način so vse te ogromne konstrukcije (nekatero so visoke tudi do 30 metrov) ugovor zoper minljiv material gradov na Hadjurju. Tu so se graditelji povsem svobodno prepustili svoji fantaziji in izbirali pripravnejši in trajnejši material. Ta bivališča se široko odpirajo na vrtove, polja in pašnike.

Vse te zgradbe — trdno delo človeških rok, stoje ob reki, ki jih združuje in ločuje, vse obenem. Zaradi take lege so na obeh bregovih reke nastala mesta — ulice. Najbolj znane se razprostirajo celo 15 kilometrov daleč.

Tako so v tej edini pokrajini, naravam zgodovina zavojalcev in cvetoče gospodarstvo nekega stoletja, podarili ljudem iste rase in iste civilizacije, arhitekture spremembe, ki so njihova mesta in vasi spremenile v množico med seboj popolnoma različnih spomenikov.

Zaman bi izbirali med južno-arabskim arhitektonskim slogom in kateremkoli drugim, ker skuša vsak uresničiti željo, da bi podali kar najbolj natančno, sredi naravnega okolja, vso vrednost svoje arhitekture in njenih ustvarjalcev, ki so jih vodili moralno in religiozni principi in ki so svoja dela vedno poskušali združiti s fantastično pokrajino...

Priredila: TONCI JALEN

Kmečko poslopje v Jemenu

trdnjave

„(prelepa) GORENJSKA“ danes in včeraj

ONA IN ON

1

Ona je bila petošolka: prikupen prifrknjen nossek, sentimentalne plave oči, kuštravi plavi lasje, aprilski veter v plapolajočem krilu, težka aktovka v nežni ročici, lepo popisani zvezki v njej, slika Kirka Douglasa v enem izmed njih.

On je bil sedmošolec: plah, močan fanté, s kmetov doma, športnik; ponošene dolge hlače namesto kavbojk, soršičičen kruh in jabolko za malico, velike in boječe oči, rdečica na obrazu, nenegovane roke z žulji.

Ona je bila edinka.

On je bil edinec.

Ona je imela mamo, ki ni bila v službi, in očeta, ki je bil v dobri službi.

On je imel samo mamo, ki je delala, in staro mamo, ki je komaj še kaj pobrkljala okrog hiše.

Ona ga je imela rada: april v njenih plavih očeh in kuštravih laseh je bil lepši, če je bil on v bližini.

On jo je imel rad: še bolj je zardel, če je bil v njeni bližini, in še bolj plah, še bolj tih je bil takrat, ko jo je videl, srečal, gledal, jo pospremil domov.

Ona ga je imela rada. Zelo.

On jo je imel rad. Zelo.

Ta jun-april, ko jo je s strahom in z neznanjskim hrepenenjem srečaval v hodniku med odmorom, ko jo je skoraj molče spremljal domov, ko je ni poljubil in je ni prijel za roko, je bil čisto poseben, enkratni, topel, nemiren april. In še maj in del junija. Do konca šole. Do košnje, ko je pokošena trava v rosnih jutrih šepetala njeno ime.

On je med počitnicami kosil, žel, oral, krmil živino, šel v nedeljah k maši in v kino.

Ona je bila na morju.

Jeseni je imela v šolskem zvezku poleg Kirka Douglasa še eno sliko.

2

Ona je bila na plesu. S prijateljicami. Oblekle je najlepšo obleko, prvič si je pordecila ustnice, skrbno si je uredila lase.

On je bil na plesu. S prijateljem. Imel je skrbno zlikano temno obleko, belo srajco, elegantno kravato, nekaj sivih las.

Ona je bila lepa, mlada.

On je bil lep, postaven, prijetno je govoril, znal se je obnašati v družbi.

Prišel jo je poprositi za ples.

Ona je žarela od sreče.

Potem se je sprehajala. Večkrat. Pogosto.

On z njo. Ob njej. Držal jo je za roko in ji pripovedoval razburljive dogodke iz svojega življenja, ji govoril o službi, denarju, izletih, avtomobilu, skupni prihodnosti.

Zanjo je bil on vse. Bila je zelo srečna.

Zanj ona ni bila vse. Imel je ženo in sina in lep prstan z dragim kamnom. Imel je ženo in njo in še katero.

Potem je bila ona zelo nesrečna.

3

Ona je sedela v kavarni in brala X-100.

On je sedel pri sosednji mizi in pil konjak. Oba sta se doigočasila.

On jo je vztrajno gledal in ugotovil, da ima lepe oči, lepe noge in sploh dobro postavo. Naročil je še en konjak.

Ona ga je včasih, »mimogrede«
pogledala. Prenehala je z branjem, z dolgočaseno zavezala in naročila vermut.

On je naročil še en vermut zanjo in še en konjak zase in jo poprosil, če lahko prisede.

Ona ni imela nič proti.

Potem sta pila in se pogovarjala in večerjala.

On jo je spraševal nepomembne stvari in ji pripovedoval zgodbe.

Ona si je izmišljala zgodbe in mu jih pripovedovala.

On je zamudil zadnji vlak.

Ona zadnji avtobus.

Zjutraj sta si pred hotelom hladno segla v roke.

Ona je rekla, da bi ga še rada videla. Dala mu je naslov in telefonsko številko.

On je ni več srečal. Za Novo leto, dolgo po tem, pa ji je z voščilnico zaželel mnogo sreče. Tudi ona njemu.

Mnogo sreče.

4

Ona je bila poročena.

On tudi. Z njo.

Ona je imela raje sina, ki je hodil v drugi razred. Učila ga je poštevanke.

On je ljubil bolj hčerke in ji kupoval medvedke in punčke, da se je igrala v popoldnevih in večerih, ko je bil na sestankih.

Ona je bila v službi. Učiteljica.

On je bil v službi. Direktor. Imel je avto, čedno plačo in lepo tajnico.

Ona je doma gospodinjila in učila v šoli.

On pa je bil zelo zaposlen, pogosto je hodil na službena potovanja in na sestanke.

Ona je marsikaj zvedela o njem. Pa ne vsega, bogne daj.

On je imel namreč neko slabost: rad je imel lepe stvari, dobre jedi in dobra vina, lepo tajnico in lepa dekleta. In lep avto in lepo plačo.

Ona je trpela. Imela ga je rada, bil je oče njenih otrok.

On je imel včasih moralnega mucka, sicer pa skoraj nič kompleksov. In tudi jo je imel rad, bila je mati njegovih otrok.

Ona se je postarala.

On pa se je zaljubil. V drugo, mlajšo, lepšo.

Ona je zgubila moža, sin in hčerke očeta.

Tista mlajša in lepša pa se je tudi postarala.

In on tudi. Ni več toliko hodil na službena potovanja in na sestanke.

toute la SERRUR

MERCEDES-BENZ

ance à nos jours

DÉCORATION

Janko in Metka

Na robu skladišča velikega lesnega podjetja je v stari čuvajski hišici živel ubog lesni delavec. Imel je dva otroka, Janka in Metko. Z ženo sta bila ločena. Ker je bil dopoldne na šihlu, popoldne pa je hodil fušat, ni utegnil paziti in skrbeti zanj, občina in podjetje za varstvo otrok tudi nista našla sredstev, pa se je drugič poročil. Pa ni imel sreče. Mačeha je bila otrokoma vse drugo, samo ne mati. Ni hodila v šolo na roditeljske sestanke, njune doklade je porabila za svoj luksuz, očetu pa lagala, kakšna huligana sta otroka. Saj veste, kako je naposled ukazala možu, naj ju odvede globoko v gozd in ju tam pusti. Toda Janko je bil dober tabornik in je vselej našel pot domov. Šele tedaj, ko ju je zapeljani oče odpeljal s kamionom v gozdove sosednje komune, sta se popolnoma izgubila. Tretji dan, ko sta bila že skrajno izmučena in lačna, sta zagledala v daljavi majhno vikend hišico. Pohitela sta z zadnjimi močmi proti njej. Kako pa sta se začudila, videč, da je hišica grajena iz leške čokolade, streha pa pokrita z lučkami. Janko je takoj odkrnil kos sladke televizijske antene, Metka je pa odlomila košček medene električne instalacije. Takrat pa sta zaslišala iz hišice glas: »Kdo ima taka usta, da mi mojo anteno hrusta?« Po teh besedah je stopila iz hišice stara, sključena žena s cevjo od sesalca za prah v roki in požugala otrokoma. Bila je penzionirana čarovnica. Vikend hišico iz leške čokolade in lučk je zgradila nalašč, da bi z njo privabljala otroke za svoje hudobne namene, kajti s svojo pokojnino si ni mogla privoščiti mesa. Pograbila je ubogega Janka in ga zaprla v dnevno sobo, Metki pa je ukazala, naj mu kuha njegove najljubše jedi. Povedala je deklici, da ji bo bratca pojedla, samo prej naj se maio odebeli. Janko je moral cele dneve prečepeti pred televizorjem in se za zajtrk basati s salamo, mesnim doručkom in žemljami, za kosilo in večerjo pa je pospravil cele gore zrezkov in pudinga. Vsak dan je moral Janko pokazati hudobni starki prst, kako je že debel. Janko pa ji je namesto prsta pomolil palčko od lučke. Čarovnici so od starosti že opešale oči, socialno zavarovanje ji ni oskrbelo dobrih očal, pa ni videla, da je trska, temveč je mislila, da res tiplje dečkov prst. Po treh tednih je čarovnica obupala, da bi se Janko sploh kdaj zredil. Sklenila je, da ga bo kar pojedla, čeprav je še suh. Metki je naročila, naj zakuri peč, zleze vanjo in pogleda, če je že dovolj razbeljena. Metka je zaslutila, kaj čarovnica misli, zato ji je odgovorila: »Saj ne znam tega, ker imamo pri nas doma samo električni štedilnik. Dajte, pokažite mi, kako se to naredi.« Čoprnica se je razjezila, nekaj je še pogodrnjala, kakšne so te današnje gospodinjske pomočnice, vendar ji je pokazala. Metka jo je urno porinila v peč in zaprla za njo železna vrata, čeznje pa dala še zapah. Stekla je k Janku in ga komaj odtrgala od televizorja, ker je bila na sporedu ravno nogometna tekma. Med tem je čarovnica v peči že zgorela. Otroka sta dolgo tuhtala, kako bi našla pot do doma. Janko je nazadnje pogruntal rešitev. Ko je prišel prvi, ni hotel poslati po pošti naročnine za televizor in reš se je na vratih kmalu pojavil inkasant, da bi izterjal dolg. Bratec in sestra sta mu postregla s kavico in radé volje jima je pokazal pot iz gozda. Oče je bil nepopisno vesel, ko ju je zagledal. Z mačeho, se je v tem, ko sta bila Janko in Metka pri čarovnici, ločil. Sedaj so vsi trije lepo mirno živeli. Nič več niso trpeli pomanjkanja. Najemnina za čarovnično vikend hišico, ki so jo oddajali inozemskim turistom, jim je zadoščala za vse potrebe, včevši za fička, ki so ga kmalu vzeli na kredit. Jaz sem jim šel za prvega poroka in prav zato lahko o vsej stvari tako verodostojno poročam...

Dr. Kuhumčandrlafufuj si je obrisal potno čelo, se ves nesrečen popel na govorniški oder, razgrnil pred sabo papirje, s plahim pogledom premeril nabito polno dvorano marsovskega državnega sveta, srknil iz kozarca, se odločil, odkašljal in pričel:

»Spoštovani predsednik, cenjeni člani marsovske vlade, dovolite mi, da vas na kratko seznanim z došedanjimi rezultati proučevanja planeta Zemlje, kakor ga imenujejo njegovi dvonožni prebivalci, ki so, o tem ni nikakega dvoma, vodilna bitja tega nenavadnega in edinstvenega sveta. Pred letom dni ste odobrili precejšnja sredstva za odkrivanje Zemljinih skrivnosti in zdaj upravičeno pričakujete sadov. Toda —«

Marsovski doktor je zlezal v dve gubi, ko je potrto povzel:

»Toda priznati moram, da kljub zagriženemu delu in silnim naporom najmodrejših glav našega planeta danes nič več ne vemo o Zemlji kot lani, ko se nam je prvič posrečilo stopiti v stik z njenimi mislečimi otroki.«

Poročilo

V dvorani je zavladala mučna tišina. Znanstvenik se je v zadregi prestopil in zmedeno nadaljeval:

»Kot veste, je slavni inženir Bulubenefeketeraj izumil silno precizno napravo, s pomočjo katere je moč prestrezati govrico kateregakoli mislečega bitja v bližnjem vesolju. Tudi veste, da smo prav s tem instrumentom odkrili, da žive na našem najbližjem planetu nam podobna bitja. Dalje vam je znano, da so naši jeziškovalci kmalu razvozlati govornico Zemljanov. Po odobritvi potrebnih finančnih sredstev je naša ekipa le še usmerila antene tega čudovitega aparata na tisto točko Zemljine površine, od koder je sprejem najjasnejši in najrazločnejši, in nato skrbno beležila vse pogovore, vse besede neznanih bitij, ki jih naše oko sploh še ni videlo, ali o katerih smo kanili izvedeti vse, kar je za spoznavanje nekega sveta potrebno.«

Dr. Kuhum... itd. je obupano zamahnil z roko, ko je izjavil:

»Odkrili smo, da je ta košček Zemlje, ki smo mu skozi leto in dan prisluškovali — njegovi prebivalci mu pravijo Gorenjska — do pičice enak našemu planetu, z istimi rastlinami in živalmi, s podobnim načinom življenja in navadami. In vendar —«

Doktor je zaril koščene prste v sive lase:

»In vendar tega sveta nismo mogli razumeti, naša podoba o njem je postajala iz dneva v dan bolj popačena, zmedena. Skratka, dalj ko smo poslušali te takomenovane Gorenjce, manj smo o njih vedeli.

»Vzemimo na primer promet. Podoben je našemu, le da ima njihov avto štiri kolesa in da so na cestah luknje. Toda so-deč po govoricu večine šoferjev in vozni-

kov amaterjev, ki jo je prestregel naš sprejemnik, upravljajo z vozili tudi živali, predvsem osli, biki, koze, gosi in neko neznano bitje, ki ga Gorenjci imenujejo 'hudič'. To bitje nam sploh dela veliko težav, kajti v življenju Gorenjcev se pojavlja ob vsaki priliki, po navadi v skupinah po sto in tristo. Je kosmato in zeleno. Naši znanstveniki se močno nagibajo k domnevi, da so Gorenjci trospolni, da poznajo moške, ženske in hudiče. Hudiča za volanom bi torej še nekako razumeli, toda kako razložiti dejstvo, da vsak drugi avto vozi osel in vsakega tretjega bik ali koza?

»Še bolj nas bega očitno spreminjanje spola. Kot kaže, je Gorenjec nekaj časa moški, potem pa se kar na lepem prelevi v hudiča. Recimo: prestregli smo pogovor med nekim uglednim Gorenjcem in njegovim podrejenim. Slednji je svojega šefa vztrajno imenoval 'tovariš direktor', kar je vsekakor oznaka za bitje moškega spola. Ko pa se je poslovil in odšel, smo ga slišali praviti prijatelju: 'Ta hudič mi noče dati dopusta.'

»Kaj vpliva na to nenavadno spreminjanje spola, ne vemo za trdno. Nekateri se nagibajo k misli, da je kriva neka zemeljska pijača, ki je pri nas ne poznamo. Gorenjci ji pravijo 'šnops', 'slivovka', 'zganje', 'vino', 'pelinkovec' in še kakih ducat nazivov bi lahko naštel. Nismo mogli ugotoviti, ali gre za eno in isto pijačo, toda po nekaterih znakih sodeč prav ona vpliva na spreminjanje v hudiča. Namreč, veliko žena zjutraj kliče svoje zakonske tovariše 'Francelj', 'Jože', 'Janez' in podobno, kar so vsi nazivi za osebe moškega spola. Toda zvečer, ko se vsi ti Franceljni, Jožeti in Janezi vrnejo domov iz neke ustanove, kjer točijo zgoraj omenjene pijače in ki ji pravijo 'gostilna', 'oštarija' in tako dalje, — jih žene pričajo z besedami: 'Ti hudič, ti, si se ga spet našril!' Šele po prespani noči se hudič, kot kaže, ponovno prelevi v moškega, včasih pa v mačka, kar nas seveda še bolj bega.

»Tudi žene pogosto spreminjajo spol in celo človeško podobo. Može, zlasti kadar so v obliki hudiča, jim pravijo koze, včasih pa se njihove žene sprevržejo v mucke in miške. Ta biološka zmeda je nekaj tako neverjetnega in pošastnega, da bo lahko šele ekspedicija na Zemljo na samem kraju ugotovila znanstveno resnico.

»Toliko za uvod. V nadaljevanju svojega poročila vam bom podrobneje orisal še druge plati življenja na Zemlji, toda že vnaprej vas opozarjam, da je zmeda še večja, zlasti v gospodarstvu, cenah, šolnju in podobnem. Za zdaj bi le prosil delovnega predsednika, spoštovanega Zazukazarivija, da sejo prekine za pol ure, kajti zdi se mi, da smo prav vsi potrebni poštenega odmora in oddiha od te mračne zemeljske more.«

ČUK V TRANZISTORJU

O črncu v ujetništvu — na svobodi, se je v 19. stoletju mislilo, kakor o otroku, ki je srečen, ker živi, živi v bedi z veselo pesmijo, kot o malem črnem Sambu, ki ga zanimajo palačinke, a ne palače. Toda črni človek, večni suženj je v gorah, na plantažah v pesem vnašal svoje bolečine in muke, svojo nesrečo in redke trenutke mladosti, zmes senzualne ekstaze in občasne religiozne egzaltacije. Pred duhovno pesmijo in pesmijo o veselju pa je nastala pesem o življenju, o delu.

Ko je črncem zapustil deželo in prišel v kraje, ki jih je pokojni E. Franklin Frazier imenoval »mesta uničenja« je bil samo uničevan, če je verjel, da ga beli svet imenuje črnuh. Človek lahko gleda na uničevanje in smrt, neprizadeto in filozofsko, mora si celo prizadevati, da bi bil tak, zakaj odkar vemo za človeka, je večina človeštva najboljša prav v tem. Ne more pa biti dovoljeno, da bi bili spočetniki uničevanja tudi nedolžni. Nedolžnost, to je ravno hudodelstvo.

Črnci so morali torej priznati, da žive, čeprav je preteklo že sto let osvoboditve — še vedno na nekakšnem samotnem otoku gospodarske ogroženosti in to sredi širnega oceana materialne blaginje. Črnci stoji še vedno na najnižjem klinu gospodarske lestvice, žive v dveh koncentričnih krogih segregacije. V enem izmed teh krogov so ujeti zaradi barve svoje polti; drugi pa jih uklepa v posebno kulturo — kulturo revščine. Povprečni črncem se rodi v revščini in pomanjkanju. V boju, da bi se rešil teh razmer pa ga ovira rasna diskriminacija. Običajna šolska izobrazba mu ni dostopna, normalnih družbenih in gospodarskih priložnosti zanj ni. Ko skuša odkriti kakšno priložnost, mu povedo, naj si pomaga z lastnimi vezalkami — a ta nasvet ne upošteva dejstva, da je črncem bos.

Leta 1963 je večina ameriškega delovnega prebivalstva že pozabila na veliko krizo ali pa sploh ni nikoli vedela zanjo. Počasno, a stalno naraščanje brezposelnosti je sicer prizadelo belo delovno silo, a vendar ne več kot enega človeka na dvajset prebivalcev. To pa ni veljalo za črnce. Brezposelnih je bilo več kot dvainpolkrat toliko kot belcev in njihov povprečni dohodek je znašal komaj polovico dohodka belcev. Veliko belih Američanov — ki imajo sicer dobro voljo — ne pozna pomiselkove glede gospodarskega izkoriščanja. Obžalujejo predsodke, trpe pa gospodarske krivice, ali se zanje ne zmenijo. Črnci pa vedo, da sta eno in drugo zlo v zločem sorodstvu. To vedo zato, ker so zaposleni na delovnih mestih, najemajo jih, kjer plača ne dosega življenjske ravni. Zavedajo se, da ni zgolj zemljepisno naključje, da so plače na Jugu znatno nižje kakor na Severu. Čedalje večje število zaposlenih temnopoltih žena ni nič novega. Povprečna črncica je morala vedno delati, da je lahko preživljala svojo družino.

Ko se je bližalo leto 1963, se je črncem zadelo, da so se v zvezi z gospodarsko strukturo spremenile tudi možnosti zaposlitve; službe so dali na rešeto. Črncem so prihranili najslabše plačana mesta in najbolj kočljive službe. Če so skušali doseči kak drugačen položaj, jih je zavrгла pregrada rasne diskriminacije. Ko je prišlo poletje, je črni Američan videl in občutil toliko brezposelnosti, kot še nikoli prej. Enakopravnost je pomenila človeško dostojanstvo, to pa je terjalo službo in plačo, ki je zalegla do konca tedna.

Gospodarski problem črncem je še bolj zapletel nastanek in razvoj avtomatizacije. Ker morajo zaradi rasne diskriminacije in pomanjkanja šolske izobrazbe opravljati nekvalificirano in polkvalificirano delo, jih je prve prizadel razvoj sodobne tehnologije. Črnci so predobro zavedajo, da ni programa za prekvalifikacijo, ki bi jim omogočil, da bi se spoprijeli s tem težavnim problemom.

Simbol črncem nedostopne zaposlitve so bila gradbena dela. Njim, katerih suženjsko delo je pomagalo zgraditi državo, so njihovi gospodarji, pa tudi delavske zveze, povedali, da zanje v tej industriji ni mesta. Mestna, državna in zvezna poslopja so stala milijarde, ki so jih z davki pomagali graditi tudi črnci, ne da bi se bili mogli pri gradnji teh stavb česar koli poslužiti. Nihče, kdor je videl drzne mostove, velike dvorce, močne doke in obsežne tovarne na ameriškem jugu, ni mogel podvomiti v gradbene sposobnosti črncem, če bi le imeli priložnost, da se izučijo. Samo očita, neizprosna in surova rasna diskriminacija, jih je izključila od te zaposlitve. Črnci, ki so se že leta in leta zavedali, da niso zares svo-

Črna paleta

bodni prebrodili iz svojega nedejavnega mrtvila — jih je mrzlo spreletela zavest, da je preteklo že sto let, odkar je Lincoln s podpisom zajamčil njihovo svobodo.

Ta mejnik — obletnica osvoboditve je bil razlog, da so se zganili — in ta razlog je tako preprost, in očiten, da so morali malone stopiti korak nazaj, da so ga videli.

Po preprosti logiki je bilo jasno, da bo imela ta stota obletnica pomen samo tedaj, če v njej ne bomo videli proslave, temveč komemoracijo edinega trenutka v ameriški zgodovini, ko so pri tem spomniti dejstva, da morajo nadaljevati pot proti ciljem, izraženim v uvodnem delu ustave, v ustavi sami, v zakonu o pravicah (Bill of Rights) ter v trinajstem, štirinajstem in petnajstem dopolnilnem zakonu.

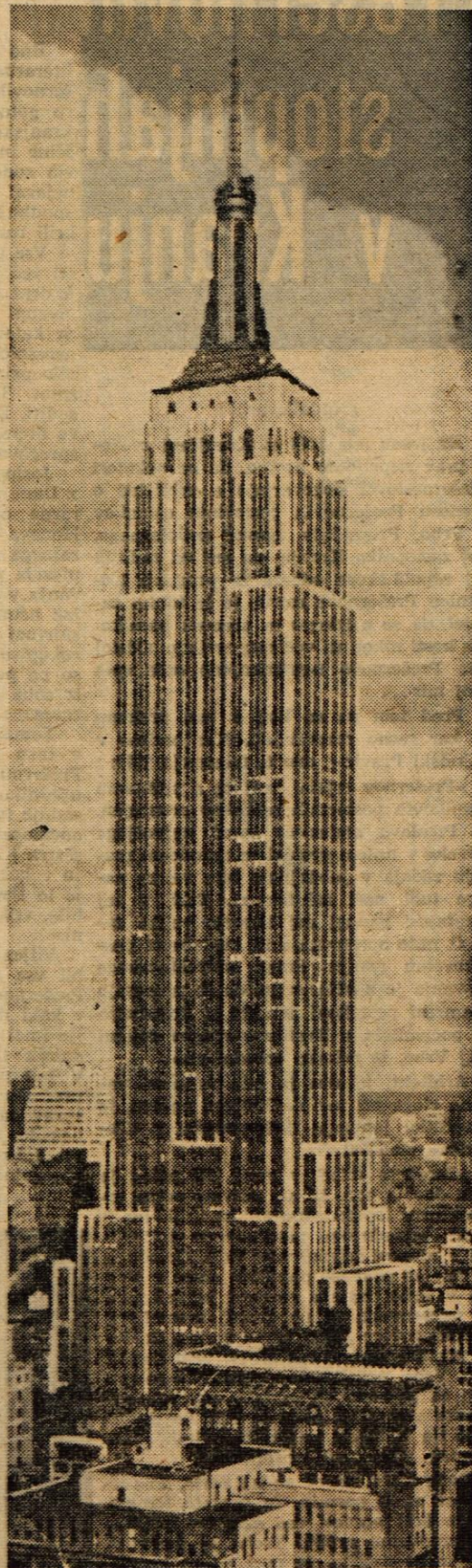
Vendar tudi vse te sile skupaj ne bi bile mogle sprožiti mogočne in v splošnem nekrvave revolucije, če ne bi črnci uporabili filozofije in metode vredne svojih ciljev. Nenasilna, neposredna akcija ni doma v Ameriki, a si je v tej deželi našla naravni dom, saj je pri nas odklanjanje sodelovanja s krivico, že stara in častna tradicija in je tu krščansko usmiljenje zapisano v glavah in srcih vseh poštenih ljudi. Nenasilen odpor je doživel svojo preizkušnjo v Montgomeryju pozimi leta 1955—56 in se je po vsem Jugu v osmih naslednjih letih še okrepil. Kasneje pa je postal logična sila v največji množični — križarski vojni za svobodo.

Nenasilje je močno in pravično orožje. To orožje je edinstveno v zgodovini. Reže, a ne rani ter požlahtni človeka, ki ga vihti. To je meč, ki zdravi. Nenasilna direktna akcija je praktično in moralno dopolnilo črncememu kriku po pravičnosti. Izkazalo se je, da lahko z njim zmagaš v bitki, ne da bi izgubil vojno — zato je postalo zmagovita taktika črnske revolucije v letu 1963.

Nobena razprava o vplivih, ki so oblikovali mišljenje črncem v letu 1963, ne bi bila popolna, če ne bi upoštevala odnosa med črnsko revolucijo in mednarodnimi dogodki. Črnci so pri vseh pripetijah politike hladne vojne videli, kako je njihova vlada več kot enkrat prispela prav do roba nuklearnega spopada. Amerika se je vedno opravičevala, ko je tvegala uničenje človeškega rodu, da je pripravljena storiti pač karkoli, samo da reši svobodo. Črncem pa ta pripravljenost za heroične ukrepe v obrambo svobode ni pomenila ničesar, ali je vsaj postala tragično šibka, ko je bila svoboda samih ogrožena. Resda črnci niso tako sebični, vendar je bilo le precej bridke ironije v tem, da se ZDA bori za svobodo tujih dežel, ne more pa je zagotoviti svojim prebivalcem.

Ceprav so črnci zdaj tudi že v Beli hiši, so ostale sanje množic še dalje neizpolnjene. Črnci so spoznali, da jim opnujajo isto kost, katero so jim belci metali že prej, samo da so jim jo tokrat spodobno servirali na pladnju.

Črnci so videli, da črni državniki glasujejo v Združenih narodih o življenjsko pomembnih vprašanjih — pa tudi to, da v številnih mestih domovine nimajo dostopa na volišče. Črnci so videli, da črni kralji in oblastniki vladajo v palačah (črni rasizem — bela barva je lepa, če je čisto bela — umazanijo je treba odstraniti — in barva je ČISTO BELA), oni sami pa so obsojeni na to, da se iz manjših getov selijo v večje. Ko so opazovali dramatični napredek črncem po vsem svetu, so videli, kako je raven potrošnje doma preseglja vse, so se črnci odločno dvignili in zahtevali zase delež oblasti in življenjske razmere — primerne ameriškim razmeram, ne pa zastarelim merilom kolonialne revščine.

Amerike

Po Prešernovih stopinjah v Kranju

(Nadaljevanje)

Na jesen leta 1948 so Kranjčani zvedeli prav neprijetno novico, da se nekateri prešernoslovci dogovarjajo z arhitekti o prenosu Prešernovih posmrtnih ostankov v Vrbo. Prepričljiv ugovor podpisanega, kot zastopnika Kranja, na eni od zadnjih sej republiškega odbora za proslavo 100-letnice Prešernove smrti, je le toliko zašel, da se o izkupu in prenosu pesnikovih kosti nikoli ni več razpravljalo. Odslej ima Prešernovo neiztrohnjeno srce spet svoj mir...

Pred tem pa so listi o tem prekopu že kar resno razpravljali. Kar berimo v »Ljudski Pravic«, dne 6. februarja 1949:

»Prešernov rojstni kraj bo s prenosom pesnikovih posmrtnih ostankov preurejen. — Proslava stoletnice smrti največjega človeka v našem preteklem narodnem razvoju zadaja v jubilejnim letu velike naloge tudi naši arhitekturi. Tudi v tej umetniški panogi naj izrazijo velike zamisli naše spoštovanje in hvaležnost pesnikovemu geniju. Smer arhitektovskega snovanja je z odločitvijo, da se prenesejo posmrtni pesnikovi ostanki iz dosedanjega počivališča v Kranju v njegov rojstni kraj Vrbo, že nekako opredeljena.«

Arhitekt, ki mu je bila zaupana vodilna vloga pri tem delikatnem posegu, je v začetku januarja 1949, povedal v »Tovarišu« sledeče:

»Osrednja misel v vrsti teh nalog je brez dvoma ona, ki naj ostvari polno arhitekturno lepoto, osnovani na visoki idejni ravni, poslednjega pesnikovega počivališča v njegovi rojstni vasi Vrbi. Odločitev, da naj se prenese pesnikov grob iz Kranja v Vrbo, izgleda na prvi pogled morda neosnovana in ne dovolj utemeljena. Vendar govore zanjo tehtni razlogi, ki bodo postali povsem razumljivi šele znanem. Vrba, povečana s pesnikovo rojstno hišo in grobom, bo postala osrednja slovenska romarska pot. Še bolj ko doslej bodo tja prihajali vsi, ki bodo hoteli živo občutiti pesnikovo prisotnost.«

Toda vsi ti načrti so na srečo, že preteklost, zgolj spomin. In opomin Kranju, da še bolj posveti vso skrb in ljubezen Prešernovemu grobu. Treba je poskrbeti za zimsko zaščito, še prej pa za konzervacijo že močno razpokanega kamna. Napis bi moral biti vedno znova pozlačen. Okolica pa bolj skrbno negovana kot doslej. Tudi prostor prvega pesnikovega groba mora biti že to pomlad označen s cvetlično gredico. Izkazati se moramo vredni zaupanja, ki nam je bil izkazano s tem, da so bili načrti o prenosu groba v Vrbo, opuščeni.

Kako je bilo s Prešernovo pesniško zapuščino?

Eno najbolj grenkih poglavij slovenske literarne zgodovine je sum o požigu Prešernovih rokopisov, ki jih je pesnik skoro gotovo moral precej imeti v svojem kranjskem stanovanju. Zagonetne okoliščine in nasprotujoča sporočila Prešernovih sodobnikov o tej vsekakor še vedno nejasni zadevi, nas vedno znova in znova spodbujajo na pot, da bi že vendarle odkrili resnico in nikomur delali krivice.

Vse pa tako kaže, ker je minilo že dosti več kot sto let, da je upa kaj malo. A draž iskanja je vendarle močnejša kot brezup. Zato smo nanizali toliko poročil, za katere le stežka rečemo, da so hote neresnična. Do takih protislovij je utegnulo priti pač zaradi človeških slabosti in zmot. Težko je danes, po tolikih letih soditi. Dokončne sodbe o usodi Prešernove literarne zapuščine si zato ne tvegamo spregovoriti.

Josip Jurčič je 9. maja leta 1866 pisal z Dunaja, kar je o požigu Prešernove literarne ostaline, tamkaj izvedel: »Gospa Honova mi je tudi pripovedovala, da je rajnega Smoleta sin, ki je bil za prvega pisarja pri pesniku ves čas njegovega bivanja v Kranju, rekel njej: kako sem bil jaz neumen, da, ko je Prešeren ležal na smrtnej postelji, nisem pobral njegovih rokopisov, kar bi bil lahko storil; potlej so pa po njegovi smrti knjige in pisma iz sobe nekam ven nesli, v velikej rjubi zavezane.«

Tomaž Pirc, ranocelnik kranjski, ki je v času bolezni skoro vsak dan bil pri Prešernu, je pripovedoval Franu Levcu, uredniku Ljubljanskega Zvona, kako je zadnje tri dni, ko je pesnik že popolnoma onemogel in opešal iz prve sobe njegova sestra Katra, knjige in »šrifte« ven nosila in v kuhinji žgala. »Mislim sem si pač, da je to Dagarin ukazal, a moja dolžnost ni bila, vtikati se v stvar, ki me nič brigala ni.«

Viljem Killer, kranjski trgovec, ki je bil vse zadnje leto skoro vsak večer s Prešernom v gostilni »pri Stari pošti« ali v kaki drugi, je Levcu pripovedoval, da: »je imel pesnik v svojem stanovanju predalnik (Schubkasten) s štirimi predali. V teh predalih je hranil svoje spise v precejšnjem neredu. Tam notri so bili spravljeni vsi njegovi rokopisi. Imel je navado, da je vse pesmi, vse zabavljice, vse dobre dovtype pisal na liste, četrť pole obsegajoče. Te je metal v one predale in

Josip Dagarin (1785—1850)

tacih listov je bilo strašno veliko, kajti noben večer ni minil, da bi nas v gostilni ne bi presenetil s kako novo pesmijo — zabavljico. Pisal je tudi vsak večer doma, zlasti, če je bil nekoliko vinjen. Jaz sam sem bil ob takih priložnostih večkrat pri njem. — Bilo je 5. ali 6. svečana leta 1849., okoli 10. ure dopolada. To pot sem mu prinesel vinske juhe, kakor že prej večkrat kaj iz svoje kuhinje. (Stanoval je Viljem Killer prav blizu, v hiši, ki je stala na mestu, kjer je sedaj knjigarna »Simon Jenko.«) Dušilo ga je že tako v prsih, da je ni mogel takoj piti. »Postavi na mizo, bom pozneje!« mi je velel. Meni se je jako mudilo domov. Grem. V kuhinji najdem Katro s polnim jebasom spisov. Metala jih je v ogenj. »Za božjo voljo, Katra, kaj pa delate?« sem zavpil, ona pa: »I, gospod tehant so mi rekli, da naj tole požgem! Prosil sem jo: »Tega pa ja ne boste storili! Nesite nazaj. Počkajte,« prišel bom popoldne in pogledal, kaj je na papirjih!« A Katra se ne zmeni za moje besede in kar še naprej meče na ogenj. Jaz bi se ruval z njo, a začujem Dagarinovo hojo, z njim se nisem hotel sestati, in hitro odidem. Ko pridem popoldne, je bilo vse požgano. Našel sem samo še dva drobna zvezka pesmi, pisanih od Prešernove roke; nekaj njegovih, nekaj Vodnikovih. Tista dva zvezka spr-

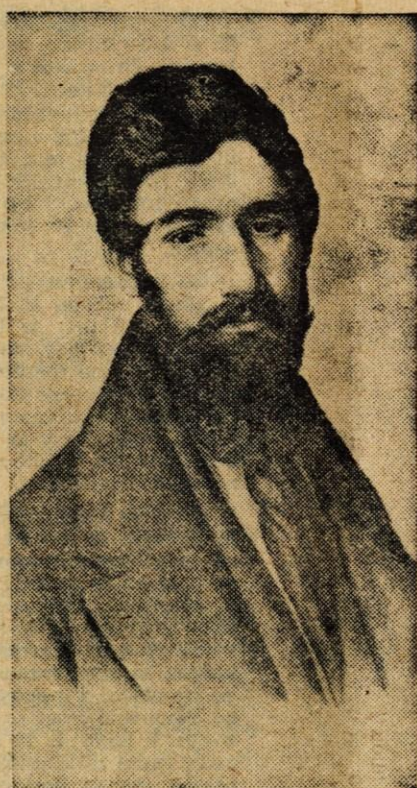
F. L. Čelakovski (1799—1852)

vim v svoji štacuni. Čez nekaj dni opazim, da so pomočniki iz enega že trgal lističe in zavijali vanje trgovski drobiž. Drug zvezek sem nekam založil.

Malo drugače ve povedati o nesrečnem požigu prijatelj Prešernov in sosed njegov, kovač Franc Gogala:

»Da bi bil Dagarin ukazal sežgati tega kaj, kar je Prešeren pisal, to ni res! To so si ljudje pozneje izmislili. O Prešernovi smrti o tem ni nikedo nič vedel. Slišal pa sem od tiskanih bukev, kar je več tacih zapeljivih in zoper vero Prešeren imel, da je Dagarin dal bolniku svet; da je najbolje, naj jih sežgo. Prašali so ga tehant, če je pri volji, in je bil. Potem jih je sestra Katra, ki ga je gospodinjala, takoj na Prešernovem domu sežgala, tiste bukke.«

Ko že Gogala tako poudarja, da so le »bukve« požgali, je priložnost, da še par besed o tem požigalskem besu spregovorimo. Ne le v srednjem veku, že tudi v prvi polovici preteklega stoletja, je bilo kar splošno v navadi sežiganje posvetnih in »krivoverskih« knjig. Lahko bi celo trdili, da ta bolezen niti pravim izobražencem ni prizanesla. Znano je, da je sicer zmerni ljubljanski kanonik Jurij Zupan vse knjige pregrešnega Schillerja velel zmetati v peč. Matija Cop je sporočil

Stanko Vraz (1810—1851)

Kopitarju, da je Kastelic zato natisnil toliko izvodov »Čebelice«, ker je prepričan, da je bo mnogo primerkov sežgala duhovščina. Drugi ljubljanski kanonik Albrecht neutrudno išče po deželi Dalmatinske biblije, da bi jih v ognju uničil. To vse je bilo pred 100 leti. A v naši bližnji preteklosti, ali je bilo kaj bolje in drugače, ko so Lah in Svabi kurili kresove s slovenskimi knjigami? Požigalski bes, izgleda, še vedno živi, kljub razdalji, ki nas loči od temin srednjega veka.

Tomo Zupan je v prvih mesecih leta 1908 zvedel od Prešernove nečakinje Marijane Vovkove, poročene Grom, spet posem drugačno verzijo o domnevnem požigu pesnikovih rokopisov.

»O, zažgali pa Katra dohtarju niso nič pisane. Le to so Katra pravili doma v Vrbi, da so stric sami morali v Ljubljani nekaj tega zažgati, kar so pisali. Zato, da so službo dobili. Tako so nam tudi moja mati, dohtarjeva sestra, pravili. Da bi bili pa teta Katra v Kranju stricu kedaj kaj prej požgali, ali po smrti požgali, o, tega pa Katra niso nikoli omenili, četudi so toliko let k nam hodili v Vrbo. — Od Čuta na Breznici so k nam v Vrbo doli delat prišli. Vi mi to prvokrat pripovedujete, kako dolže tudi tehanta Dagarina zavoljo požiganja dohtarjevih reči. To oboje je zame nekaj čisto novega. Tega nisem nikoli slišala. Pa tudi vem, da to ni res, da bi bili Katra po Dagarinovem naročilu kaj sežgali. Vi pravite, da ne gre to zoper dohtarja, da gre le zoper tehanta in da ste o tem brali in da ljudje o tem govorijo. Vi le prašate, če so tehant rekli Katri, naj kaj tega sežge, kar so dohtar pisali. To pa s Katro ni moglo biti. Ne Katra in ne pri Ribiču niso zažgali. Katra bi bili to »pri Ribiču« v Vrbi govorili, pa niso nikoli.«

Marijasa Vovkova je bila enajst let stara, ko je pozimi leta 1847 in pomladi leta 1848 živela šest mesecev pri stricu v Kranju. Starejša njena sestra Mina, ki je kot šestnajstletno dekle stregla stricu pesniku še tik pred smrtjo, bi o teh stvarih kaj več vedela povedati. A ni...

Svoji mlajši sestri Lenki je Katra prav lhtivo zavračala sleherno misel o požiganju:

»Nisem tacega dohtarjevega spisa (šrifte) požgala, ki bi bil dva prsta širok. Pa njemu, dohtarju, naj bi bila jaz požgala, ki je bil za svoja pisanja tako natančen («aklih».

Lenka še pripoveduje, kako strašno je bila Katra nejevoljna, ko je slišala to očitjanje, da bi bila po smrti pesmi požgala. »Vsega nam je tako manjkalo; bom pa še požigala.« Da bi ji dekan Dagarin dal tak svet, tudi to misel Lenka odločno zavrača:

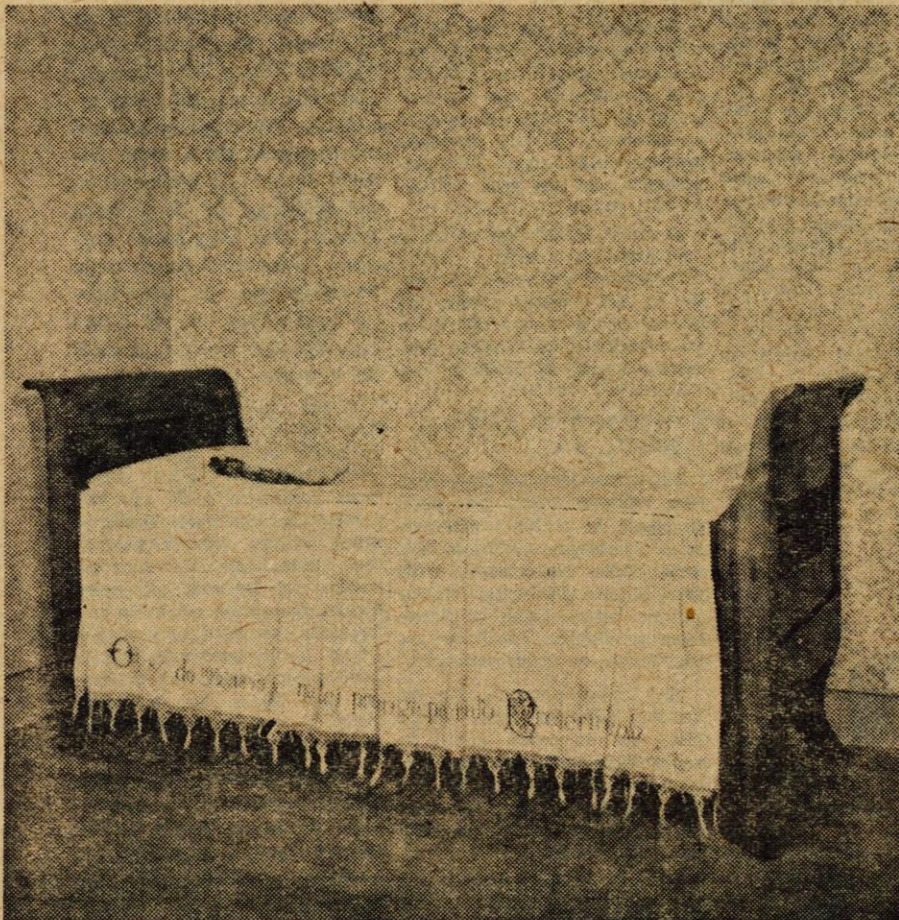
»Katra je bila tako modre glave ženska in tako samosvoja — še preveč samosvoja, da bi se ne bila vdala v noben tak svet in v nobeno tako nagovarjanje nobenemu človeku, tudi tehantu ne na ljubo.«

Franc Levac, ki je znal tako lepo potolažiti obupano Ano Jelovškovo, ki je zmogel toliko razumevanja za vse slabosti slovenskih velikih mož, nas skuša glede za vedno izgubljenih pesnikovih spisov, tako le pomiriti:

»A dasiravno je imela Prešernova literarna zapuščina tako žalostno usodo, vendar je možno, da se je marsikaj ohranilo, kar mislimo, da je že izgubljeno. Imel je namreč Prešeren, kakor da bi bil slutil, kaj se bo zgodilo z njegovimi rokopisi, to čudno in lepo navado, da je svoje pesmi, tudi take, ki so bile že tiskane, lično in krasno prepisaval ter svojim dobrim prijateljem in ljubljanim ženskam dajal v prijazen spomin. Tacih rokopisov je bil poln Kranj. Mnogo so jih potrgali in ugonobili otroci in nevedni ljudje. A marsikaj se je ohranilo, morebiti tudi marsikaj tega, kar bi naj izgorelo na kresu. Vsaka najdena vrstica bi nam bila sveta, a blažen tisti, ki bi našel tragedijo Prešernovo!«

Dokaz, da je imel Levac prav, ko je to pisal, imamo pravi sedaj razstavljen v Prešernovem spominskem muzeju: tamkaj prezentiramo javnosti lastnoročni prepis Nebeške procesije, ki ga je v Kranju podaril pesnik svojemu znancu in klientu Hieronimiu Ulrichu. Rokopis je edini ohranjeni avtentični pesnikov zapis te pesmi.

Takih prepisov je gotovo še nekaj v privatni lasti. Po naključju vemo, da hranijo nekatere lastnoročne Prešernove prepise svojih pesmi kar štirje zasebni lastniki: profesor Strmšek v Celju, grafik Justin v Ljubljani, dirigent Sijanec v La Plati (Argentina) in vdova Hubad v Ljubljani. To vemo zgolj po naključju, če izvzamemo rokopis »Tri želje Anastazija

Postelja, na kateri je pesnik umrl

Zelenca«, ki je pravilno evidentiran, čeprav še vedno v zasebni lasti rodbine prof. Strmška. Vsekakor pa bi bilo gotovo bolj prav, če bi bilo vse, kar je napisala Prešernova roka, skrbno in strokovno hranjeno v javni ustanovi, v osrednji Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani ali pa v Prešernovem spominskem muzeju v Kranju. Tako bi bili pesnikovi rokopisi vsak čas dostopni za študij prešernoslovcem. Morda bi se dal s sedanjimi posestniki rokopisov doseči zanje tak vsekakor ugoden aranžma, s katerim bi še nadalje ohranili pravno lastništvo, pravico oddaje ali prodaje — le deponirani bi bili rokopisi v javni ustanovi. In še nečesa si moramo biti gotovi, da predstavlja Prešernovo delo naš narodni zaklad, da pripada vsem Slovincem, in da ne sme biti razdrobljeno po privatnih zbirkah. Privatni lastniki Prešernovih rokopisov, ki jih zadržujejo v svojih stanovanjih, izpostavljene vsakovrstnim nevarnostim, kraji, vlagi, požaru ali slučajnemu uničenju zaradi nevednosti sostanovalcev, se izpostavljajo tudi veliki odgovornosti za primer, da bi se kaj Prešernovega, kar je sedaj v njihovi lasti, izgubilo ali uničilo. Tu ljubiteljstvo in entuziazem končuje, ker začena že neodgovorno samoljubje. Ali je zakon o spomeniškem varstvu brez moči v tem izrednem primeru? In vsi številni zavodi za spomeniško varstvo? Če natanko premislimo, bi bili ustrezni ukrepi v teh primerih bolj na mestu, kot je bila kaka nesmiselna nacionalizacija neke podeželske gostilnice... Da je to bridko res in da naša zahteva ni izraz kake črnogleda domišljije, nam dokazuje že dejstvo, da je borna Prešernova literarna zapuščina skoro pol stoletja romala iz rok v roke in bila izpostavljena vsakovrstnim škodam in izgubam, preden je prišla v trezor ljubljanske Studijske knjižnice. Kak nerazumljivo brezbrizen odnos so imeli nekateri naši brumni predniki do dragocenega rokopisnega gradiva, je vidno iz primera, ko je urednik »Novic« dal v-stavnico kar pesnikov rokopis, namesto, da bi Prešernovo pisanje v tiskarno poslal v prepisu.

Pa se vrnimo k zadnjemu Levčevemu vzkluku, da »blazen tisti, ki bi našel tragedijo Prešernovo!«

Prešernova pisalna miza

Tu se Levac opira na izjavo samega pesnika v Novi pisarji »Kjer učenec (Prešeren) pravi:

»Romance zdaj pejoje in balade, tragedija se tudi nam obeta, sonete slišim peti pevce mlade.«

Dne 10. marca leta 1832 je pisal Prešeren Copu iz Celovca: »Načrt za kranjsko tragedijo imam gotov. Snov mi še zori. Ljubezen bo glavna tema. Ko bom z izpiti v Celovcu gotov, bom pričel tragedijo obdelovati.« — V naslednjem pismu Prešeren Copu zatrjuje, da tragedija napreduje.

Tudi glede novele zvezo iz Prešernovih lastnih pisem Celakovskemu. Celo naslov »Minih« ali »Nuna!« Se to: Stanko Vraz je pisal dne 14. marca 1837 iz Gradca prijatelju dr. Kočevarju v Podčetrtek: »Moj pobratim, pevec Prešeren, Te lepo pozdravljam. On zdaj piše novelo »Mniha!«

A v skromni Prešernovi literarni zapuščini, ki jo je od dekana Dagarina prevzel Janez Bleiweis in jo 7. marca leta 1849 je imel v rokah, ni bilo ne tragedije, ne novele. O tem prevzemu poroča Bleiweis tako-le:

»Ko je naš Prešeren v Kranju umrl, je spise njegove spravil tedanji tehant kranjski Dagarin. Na prošnjo našo, naj nam izroči zapuščino slavnega pesnika, nam je dal peščico listkov, že prej natisnjenih stvari, odlomek Parizine in prevod pesmi Anastazija Grina »Tri želje«, epigram in Zastavico.« Ali je bilo to vse, kar je pesnik pisanega zapustil? V to je sam Bleiweis podvomil. A vendar je v Novicah takoj objavil, da se bode v »bravnici« Slovenskega društva v Virantovi hiši pri St. Jakobu brala Prešernova pesniška zapuščina. To je bilo 10. marca 1849.

Več je poročal o Prešernovi literarni zapuščini Bleiweis na »besedi« 1. decembra leta 1872 v Citahici ljubljanski. Čez tri leta pa je to svoje predavanje priobčil v Letopisu Matice Slovenske za leto 1875.

(Nadaljevanje prihodnjič)

CRTOMIR ZOREC

Dve anekdoti

Naklanski fajmošter, Blaž Blaznik (1800 — 1862), je ob neki priložnosti (25. ali 30. maja l. 1847), ko je bil Prešeren pri njem v gosteh, kar zavistno spovrgel: »Vam, advokatom, pač ni sile, vi že znate zaslužiti dosti goldinarjev s svojimi pravdami!« Prešeren pa urno nazaj: »Ti pa se res ne pritožuj, kjer je maša, je tudi kaša!«

Naš pesnik je že moral vedeti, kako je bilo s tedanjimi cerkvenimi zaslužki, saj je imel brata, strica in stare strice duhovne. — »Kaša« pa je bila v tistih časih splošen sinonim za izdatno, tečno in dobro hrano, medtem ko je bil »ričič« beseda za slabo hrano revežev.

Matija Valjavec — Kračmanov (1831—1897), znani slovenski pripovedni pesnik in bližnji naš rojak s Srednje Bele pod Storžičem, je uvrstil v svojo zbirko »Vzgleđi ljubezni do bližnjega« tudi tole mično sporočilo o Prešernovem dobrem srcu.

Beračev v Kranju se ni manjkalo, drznejši so obiskovali hiše vsak dan, nekateri celo po dvakrat — čeprav je bil njihov le petek. Gospodinja Prešernova, huda sestra Katra, je nekega popoldneva prav izgrda in na ves glas podila iz hiše berača, ki je že zjutraj dobil svoj krajcar. Tedaj prihitel pisarne pesnik sam, naroči starčku, da naj pošlje vsake dan po dvakrat pride, sestro pa okrega: »Saj mora tudi jesti večkrat na dan, ne le enkrat; stromak prav tako, kot vsak drug človek.«

C. Z.

Madonca, se ta mesec vleče

Kaj bi odgovorili, če bi vas nekdo vprašal: »Se strinjate s tem, da postanete plešasti?« Kar roko na srce, vsak bi rekel, da je bolje brez nje, ker pridejo z njo razne nevšečnosti. Priznati moramo, da veliko pozornosti polagamo našim lasem. Brez razlike, naj si bo to ženska ali moški. Vsi imamo radi lepe frizure. Nekaterim sedaj to uspe, drugim zopet ne. Sicer pa imajo naše frizure običajno na skrbi frizerji in frizerke.

Vendar pa nobenemu človeku ne jemlje plešavost kakšne veljave, ki jo že ima in kolikor jo ima.

Znani rimski vojskovodja Gaj Julij Cezar je bil popolnoma plešast in tudi ne več tako mlad, ko je še vedno junaško in vztrajno zavzemal tuje dežele. Poleg tega pa si je osvojil še srce in roko najlepše žene - Kleopatre.

Mislím, da ni nikogar od vas, ki ne bi trdil, da se prvi mesec v novem letu vleče, kakor ževčilni gumi iz

otročkih ustec. Komaj smo si Silvestrovega mačka pozdravili z različnimi praški, katere so v tem času izdale

lekarne v takih količinah, da so verjetno plan dosegle že za leto 1965, pa je kljub zdravljenju ostal še vedno boleč glavobol, ko smo ugotovili, da se je že ob pričetku meseca januarja mesečna kumverta posušila in da je vsebinna denarnice splahnela. Vse to pa potrjuje, da sedaj vsled tega več ali manj vsi bolujemo na finančni vročini, finančni mrzlici in finančni suši.

Kljub temu, da se nam dozdeva, da je januar nadaljši mesec, pa vendar ni tako, če pomislimo, da vsako leto po silvestrovanju prešpimo nekaj januarskih dni, nekaj dni v januarju pa skrajšajo tudi trgovci s svojimi običajnimi inventurami. Tako je moč trditi, da je v teh primerih mesec januar je najkrajši v letu.

No, za tiste, ki so zraven plače dobili še trinajsto, so toliko na boljšem, da jo bodo do konca meseca le nekako predihali. Kar se tiče trinajste, je bila pri nas v fabriki številka nesrečna, zato jo kljub pričakovanju nismo dočakali, zaradi tega so se nam »ksihiti« tako podaljšali, da so imeli frizerji z »žajfanam« še enkrat več dela kakor po navadi.

Zdaj tudi študiram, da bi vzel potrošniško posojilo, preden bi lahko dočakal novo mesečno izplačilo, kajti na trgu se je tako po hudičevo vse podražilo, da po teh novih cenah pride kosilo kar na jurja. Kar zračunajmo. 6 listov solate 100 dinarjev, podravka drugih 100 dinarjev, pečenka 300 dinarjev in deci ritoznojčana, pa imaš s fimfarja drobiž. Po teh cenah ni nič čudnega, če je letošnji januar tako dolg kakor vožnja z vlakom od Zagreba do Kranjske gore, ki traja ravno toliko časa, da bi lahko en astronaut 80-krat preletel okoli sveta.

V tem mesecu smo dobili tudi obiljico novega snega, to je sedaj že ena stvar, ki je po novem letu šla sama dol, brez kakršnih koli administrativnih ukrepov. Kadar je dosti snega, takrat nastopi tudi doba kolin. Ker smo pa ravno pri kolinah, bi vsem tistim, kateri so od kolin prikrajsani, povedal eno veselo, da bi lažje preživel zadnje boleeč januarske dni. Slučajno sem slišal, ko je mesar potožil svojemu kolegu in mu dejal sledeče:

Včeraj nisem in nisem mogel prepričati enega prašiča, da bi se pustil odreti. Šele ko sem mu obljubil, da bom na njegov račun odrl 100 potrošnikov, je v to privolil.«

GREGA

Kramljanje o plešavosti

POSTAL BOM PLEŠAST

To je včasih lahko uganiti, kdaj bo človek postal plešast. Se preje pa moramo vedeti, da imamo več načinov, odnosno vzrokov izpadanja las. Lahko je prirojen ali kot samostojna bolezen ali znak kožne odnosno splošne bolezni. Prvi nastane največkrat okoli 50. leta. Vendar je to bolj redek primer. Mladostno izpadanje las nastane takrat, ko mu pričnejo izpadati kmalu po dvajsetem letu starosti. Nedvomno je to bolezenski pojav. Normalno potem ponovno zrastejo, vendar mnogo tanjši.

KAKO BI PREPREČILI PLEŠAVOST?

S tem vprašanjem se že vrsto let mučijo po vsem svetu. Vendar so dosegli do sedaj zelo skromne rezultate. Delali so poskuse z uporabo ženskih hormonov. Žal je bilo vse skupaj brez uspeha. Nasprotno so dosegli nekaj uspeha, ko so uporabljali (vendar zelo, zelo malo) ekstrogena sintetična sredstva. Vendar se mora to delati zelo previdno, ker je nevarno tudi za zdravje.

Postoji pa neke na svetu bolnica, ki vsaj delno preprečuje plešavost odnosno »pospešuje ponovno rast. Imajo tri tako imenovane »kure«. Vsaka se izvaja po deset dni. Celotni postopek traja mesec dni. Žal pa se mora ta postopek ponavljati več mesecev. Šele potem se pokaže pri enih več, pri drugih manj uspeha. Kako izgleda ta postopek?

Prva »kura«:

Zjutraj umivajo glavo s posebnim milom, ki vsebuje neko specialno kislino. Zvečer masirajo glavo z 2-odstotnim salicilovim resorcinom.

Druga »kura«:

Masaža glave z rastopino, sestavljeno iz etra, alkohola, rožne vode, kafre, borove kisline, kapljic bencoinove tinkture ter izvleček sivke. To ponavljajo deset dni.

Tretja »kura« pa je najenostavnejša:

Zadnjih deset dni pa enostavno samo masirajo z žvepleno rastopino.

Ko pride mesec naokoli, pa zopet vse še enkrat.

KJE JE NAJVEČ PLEŠCEV?

Čisto enostavno tam, kjer je vsega vedno največ. To je v Ameriki. Tam jih je veliko več, kot pa v drugih predelih sveta. Zato je tudi povsem razumljivo, da se tudi najbolj trudijo, da bi iznašli »čudodelno sredstvo« proti plešavosti.

Ljudje, ki jim statistika »daje« kruh, so izračunali, da je na svetu okoli trideset do štirideset odstotkov plešceev.

Vsekakor bi pa tisti, ki bo odkril sredstvo proti tej nevšečnosti, postal čez noč bolj slaven, kot ne vem kakšen politični voditelj ali športni »fenomen«. Kajti človeška nečimernost je pač tako neizmerna, da ne pozna nikarkršnih meja.

Trdnost in odpornost las je pri narodih različna. Lasje Evropejcev prenesejo komaj 60 do 100 g teže, azijski pa skoraj 160 g. Lasje črncev so pa zelo krhki in šibki in prenesejo komaj 40 do 50 g teže.

PAMETNA IN REŠILNA MISEL, DA...

Vsekakor to drži, če bi ženske izbirale može po laseh in lepoti, bi plešči kmalu izumrli. Enostavno jih ne bi bilo več. Malo neverjetno, toda tako bi bilo. Plešavost bi bila potem odpravljena z zakonom selekcije. Ta stvar zavisí čisto od ljudi samih.

Kaj nam pomaga, ko pa ženske izbirajo svoje može čisto na drugačen način in ne gledajo toliko ali ima njihov izbravec lase ali jih nima. Vsekakor bolj gledajo na to, kaj je »pod kožo«, kot pa »nad kožo«.

In zato še vedno hodi toliko plešcev po svetu in se tudi ni treba bati, da bodo kaj kmalu izumrli. — J. J.

Ali

ZENSKÉ, SKOPLJENCI IN BEBICI NE...

Neki starejši gorenjski možakar z glavo, gladko kot biljardna krogla, ima navado izražati neko posebno misel. On pravi: »Samo ženske, skopljenci in bebi ne izgubijo nikdar v življenju las!« Vsekakor ne moremo vzeti te misli tako dobesedno. Kajti po njegovem mnenju naj bi bila plešavost nekaj boljšega, nekaj inteligentnejšega.

Taka mišljenja danes niso več moderna. Končno jih zdravniki in ostali strokovnjaki odločno odklanjajo. Zato imajo tudi posebne dokaze, s katerimi lahko vsak dan dokažejo, da imajo prav. Plešavost ne nastopa samo pri moških, temveč tudi pri ženskah. Mogoče je res, da pri »nežnejšem spolu« mnogo manj kot pa pri moških.

Nekoč so tudi dejali, da je plešavost dedna. Tudi to ne drži. Največkrat pride do plešavosti zaradi raznih bolezni in podobno. Vedeti moramo, da gladko napeta koža, ki pokriva »najdragocenejši« del človekovega telesa ni več značilnost za razne inženirje in znanstvenike, temveč lahko to neprijetnost doživi vsakdo.

je

JE PLEŠAVOST SOCIALEN POJAV?

Plešavost je socialen pojav. Tudi včasih je bil. Včasih so običajno skrivali plešavost z lasuljami. Sicer delajo to še danes, vendar mnogo manj. Danes to ni niti potrebno. Kdo še danes pomisli, da je tisti, ki je plešast, mogoče manj vreden ali da je to kaj sramotnega.

Prepričan sem, da imate sedajle polno odgovorov na jeziku, ki bi mi jih takoj radi povedali. Prav imate, ko bi mogoče dejali: »Je pa že mnogo lepše, če ima ženska ali moški lepe lase, kot pa če je plešast ali plešasta.«

KAKŠNE VRSTE LAS IMAMO?

Marsikdo si je mogoče že zastavil vprašanje, ki stoji v mednaslovju. Zakaj pa ne, saj je zanimivo to vprašanje.

Lasje so vlaknom podobne voljne roževinaste tvorbe, ki rastejo na glavi. Rastejo iz vnanje kože in se sestoje iz celic kožne vrhnjice. Las se sestoje iz stebela, ki vsebuje kožno barvilo in korenine, ki tiči v koži in prehaja v lasno čebulico. Pri tej je lasna brbončica, ki ima žile za prehrano lasu.

Lasje se neprestano obnavljajo. Eni izpadejo, drugi zrastejo. Njihovo število je nekako vedno enako. Gostota las pa je zelo različna. To je največkrat odvisno od naravne barve las. Največ jih imajo plavalasci. Ti jih imajo od 140 do 150 tisoč. Nasprotno pa jih imajo rdečelasci komaj 80 tisoč, črnolasci jih imajo pa okoli 100 tisoč. Če bi jih tehtali, bi jih pa imeli skoraj vsi enako, tako tisti, ki jih imajo 150 tisoč kot tisti z 80 tisoč.

Lasje rastejo enako poleti kot pozimi. Marsikoga sem že slišal, ko je rekel, da gre pozimi manjkrat k frizerju kot pa poleti. Las zraste povprečno na dan za eno tretjino do ene polovice milimetra. Zdaj pa lahko izračunate, koliko časa vam ne bo treba iti k frizerju! Sivenje las je v starosti normalen pojav. Vendar pa se vprašajmo, zakaj se tudi mladim pričnejo lasje beliti? Nekateri zdravniki odgovarjajo, da pride do tega največkrat zaradi strahu. Zaradi strahu preneha dotekati barvilo v las. Ko pa je dotok barvila v las prekinjen, pa postane las bel, odnosno siv. Kajti vsak las postane najprvo siv in šele potem čisto bel. Vsaj običajno je tako.

pleša res...

Ali je sinhronizacija res kulturna sramota

Menim, da je nemalo ljubiteljev filma kot umetnosti in kot družbenega pojava, pa tudi ostalih obiskovalcev kino dvoran in ne nazadnje denciozno in agitatorsko napisan članek Jožeta Pogačnika »Bodimo vsaj enkrat proti« (Glas — Panorama 16. I. 1965), kjer v »sveti jezi« meče žolc in umazanijo na sinhronizacijo tujih filmov v jugoslovanske jezike, ki so jo najavile nekatere distributerske hiše. Tako pisanje, posebno pa argumenti, ki jih uporablja avtor kot dokaz za svoje trditve, je popolnoma neumestno in ne pomeni nič drugega kot nasprotovanje razvoju in napredku filma na področju SFRJ.

Na začetku trdim, da Jože Pogačnik nepravilno pojmuje film kot družbeni pojav, ko ga proglašja za umetnost, kar pa ni res, saj filmi, narejeni z umetniškimi namenoma le redko zaidejo v naše kinodvorane, večino programa pa tvorijo obrtniška dela namenjena razvedriti. Menim, da večina filmov, ki jih gledamo s sinhronizacijo, ne bi izgubila ničesar, s tem pa ne rečem, da bi morali sinhronizirati vse filme. Nasprotno! Sinhronizacija umetniških filmov ni na mestu, ker kviri slikovno — zvočno enotnost teh enkratnih del. Zavedam pa se, da umetniški filmi zaradi tega, ker redko zaidejo v kino dvorane, so nerentabilni in slabo obiskani, sploh ne bi bili primerni za sinhronizacijo, ker bi imela distributerska podjetja z njimi še večjo izgubo, kot jo že imajo.

Sinhronizacija bo ljudem približala in popularizirala film, ki služi razvedriti, pripomogla k večji rentabilnosti filmov in modernizaciji kino dvoran in ne nazadnje — sinhronizacija je nujen argument filma v boju s televizijo, ki je pri nas vse bolj aktualen.

Sinhroniziran film bo povprečnemu gledalcu, ki ne razume več tujih jezikov, bližji, ker bo poslušal svoj materin jezik in se mu ne bo treba mučiti s podnapisi, ki dostokrat zaradi premajhnih črk, razmazanosti in presvetle podlage ne ustrezajo namenu. Njegov pogled ne

bo več skoncentriran na spodnji del slike, temveč bo lahko sledil in se vživljal v dogajanje na ekranu. Odprava podnapisov bo lahko povzročila tudi drugačno postavitev sedežev v dvorani, prehod na non-stop predvajanje filmov, kar bo zelo pozitivno za rentabilnost in razvoj kinodvoran in s tem tudi kinofikacije. Dobili bomo lahko tudi prva filmska gledališča (filmske predstave v več odmorih, promenado in bifejem) in končno tudi posebne majhne dvorane za cineaste, kjer bi z manjšimi stroški in z dražjimi vstopnicami predvajali samo umetniške filme, s tem pa bi odpadlo negodovanje povprečnih gledalcev, ki se navadno pri takih predstavah pojavlja, verjetno pa bi se tudi povečal fond za odkup filmskih umetnin, saj je znano, da so ta dela zaradi svoje nerentabilnosti precej cenejša od navadnih obrtniških izdelkov.

Sicer pa sinhronizacija ni nobena kulturna sramota, temveč enako kot literarni prevodi, neizbežna nujsnost vsake kulture, zato je nasprotovanje sinhronizaciji kot pojavu neumestno, pač pa bi morali biti proti slabim ali nepopolnim sinhronizacijam. Ne bi smeli dovoliti, da bi distributerska podjetja zaradi pretirane štednje slabo sinhronizirala filme z nekvallitetnimi ljudmi. Sinhronizacija zahteva precej posluha in spoštovanja do originala, predvsem pa točno izbiro barvno odgovarjajočih glasov dublerjev in v zvezi s tem stalne dublerje za posamezne popularne igrice. Nujna je seveda tudi sinhronizacija v slovenski in makedonski jezik. Distributerska podjetja se bodo morala resneje držati ustavnih načel in jih ne jemati kot nujno zlo, temveč kot samoumevno nujsnost.

Jože Pogačnik je kot eden svojih argumentov navedel »sinhronizacijo« glasbenih filmov, kjer naj bi domači pevkarji zamenjali tuje pevce. To je nezasiščana neumnost in nepoučenost, kajti nikjer na zahodu, kjer je sinhronizacija že samoumevna in udomačena stvar ne sin-

hronizirajo glasbe, temveč samo govor. Menim, da ne bi bilo treba nikogar prepričevati, da besedilo za večino popevk sploh ni bistveno, temveč bazirano največ na originalni izvedbi in glasbi.

Sinhronizacija filmov bi bila nujna tudi na televiziji, vendar tam zaradi prevelikih stroškov tega verjetno ne bo prišlo. Škoda. Majhni in dostikrat »odrezani« podnapisi so za večino televizijskih gledalcev prava muka in zaradi tega s težavo sledijo televizijskim filmom, posebno še tistim, ki niso bili posneti izključno za televizijo.

Povedati še hočem, da je prepis okrog sinhronizacije iskanje dlake v jajcu, saj jugoslovanski film stoji pred težjimi problemi, kot je ta. Znano je že, da bo odkup filmov v tem letu zelo slab, na vsak način pa v razmerju najmanj ena proti pet v korist vzhodnih držav, kar pomeni da bomo na vsakih pet vzhodnih filmov gledali le en ameriški, francoski, angleški, španski, švedski ali italijanski film, čeprav te države višje kotirajo na področju filmske umetnosti kot vzhod, kjer naredo Čehi, Poljaki in Rusi le od časa do časa kakšno filmsko umetnino, komercialni film pa še sploh ni razvit.

Omeniti moram tudi, da je trenutno v Jugoslaviji mogoča le sinhronizacija črno-belih filmov, barvne filme pa bi morali sinhronizirati v tujini, kar pa zaradi prevelikih stroškov in pomanjkanja deviznih sredstev sploh ni mogoče.

Upam, da sem dovolj jasno osvetlil sinhronizacijo še z druge dobre plati in pričakujem, da bomo v Kranju kmalu lahko videli v slovensko sinhroniziran film in se potem odločili za ali pa proti sinhronizaciji.

Odbijati nekaj, česar ne poznamo ni umestno, posebno pa tako, kot je to storil Jože Pogačnik. Sicer pa je vseeno če reče Winetou: »Ich bin Winetou« ali pa »Jaz sem Winetou« — apaščina — Winetoujev materin jezik ni ne eno in ne drugo, kolikor pa jaz vem Indijanci niso govorili nemščine.

MAKS JEZA

Se nekaj: Sinhronizacija. Tako so dejali naši vrli distributerji ter se odločili, da poskusijo še to čudo tehnike naših kinematografskih platnih. Vedno smo bili za novitete. To je prav. Toda za kakšne? Mar je nujno, da poskusimo tudi tisto, za kar vemo, da je slabo. Kje je potem vzrok, da se odločimo za kaj takega?

Nerazumljivo je le, da se nekateri močno ogrevajo zanj. Kakor, da se bo s tem, če bodo priromala na naša platna osiromašena umetniška dela, dvignil naš standard. Da bodo potem rekli v tujini: »POGLEJTE! JUGOSLOVANI TUDI SINHRONIZIRAJO FILME.« Kakšen napredek?

Morda me je prav to, da poslušam vroče diskusije za in proti, navedlo k temu, da pišem. Polemika, ki se je razvila po nekaterih časopisih ter na televiziji, je, menim, že dovolj jasno pokazala, ali naj se ali naj se ne sinhronizira. Prav Slovenci smo proti temu. Zakaj? Znano je, da smo se desetletja borili za vsaj kolikor toliko kulturne podnaslove. Torej, če smo se borili tako dolgo le za podnaslove, potem bi utegnili trajati bitka za slovensko sinhroniziranje stoletja. To bi pa bilo po vsej verjetnosti malo preveč. Mar ne?

Toda ni to edini vzrok, da smo proti. Vzrokov je več. Najbolj utemeljen je tisti, ki gleda na to zlo (sinhronizacija namreč) s tiste plati, ki obravnava film kot zaključeno celoto, ki ne trpi nobenega

ma. Ob misli na kaj takega mi zavre kri.

Do skrajnosti bedasto pa je, da vneti zagovorniki sinhronizacije utemeljujejo svoje stališče s tem, da bodo take stvaritve gledali še analabeti. Koliko pa je še pri nas takih ljudi? In če so, ali so bili že sploh kdaj v kinu. Tako utemeljevanje sinhronizacije se mi zdi primitivno. Če se distributerji sklicujejo na to, potem se jasno vidi, kakšen je odnos do gledalca v naših kino dvoranah — dobiti od njega čimveč denarja. To je edino geslo, ki vodi distributerje pri nakupu filmov, pri podnaslavljanju, pri ... SINHRONIZACIJI.

Tak odnos do gledalca se mi zdi nepravilen. Tudi ni v skladu z našimi načeli. Zakaj dajati tistemu, ki ustvarja družbena sredstva, iz katerih gre tudi po vsej verjetnosti marsikak dinar za distribucijske hiše, najslabše, kar mu moremo niuditi. Če pa že ne dobimo najslabšega, potem skušamo tisto, kar je dobro, osiromašiti s takimi akcijami, kot je sinhronizacija. Vsi večji filmski festivali predvajajo filme v konkurenciji v originalu. Seveda podnaslovljene. Zakaj? (no, sicer pa je to tako ali tako znano.) Zvok je eden izmed sestavnih elementov filma. Kot takega se ga ne sme potverjati, ali pa ga nadomestiti z novim. In če film sinhroniziramo? Potem le okrademo tiste, ki so film naredili. To zveni nekako tako, kot če bi iztrgali iz knjige tiste strani, ki so pravzaprav sestavni element celotne zgodbe. Ali

Sinhronizacija: kulturni škandal

potvarjanja originala. Ta je, vsekakor, najbolj utemeljen. Verjetno, v zvezi s tem ne bom ničesar novega povedal. Tov. Pogačnik je podal že pravzaprav vse, s čimer lahko podkrepimo boj proti sinhroniziranju. Pravzaprav se niti preveč ne razburja, ker pravi, da bodo na razpolago vedno tudi originalne kopije. S tem bi bilo vse rešeno. Komur ugaja film »Lani v Marijebadu«, tak kot so ga naredili avtorji, nepotvorjen, ta bo vzel te kopije. Kogar pa bolj mika, da bo slišal namesto: How do you do? Kako ste? bo šel tja, ker predvajajo film v taki verziji. Toda ali lahko verjamemo tistim, ki so nas leta in leta goljufali že samo pri podnaslavljanju? Jaz jim tega ne verjamem. Preprosto zato ne, ker nisem prepričan, ali bodo prišli v dvoranne podnaslovljeni filmi. Se bom moral odpeljati v Ljubljano, če bom hotel videti originalno verzijo fil-

pa, če omenim škandal pred nekaj dnevi v Firenzah v Italiji, ko so néznani zlikovci oskrunili mojstrovine največjih renesančnih slikarjev. Seveda je v zvezi s tem nastala ogromna škoda, ki je ne bo moč niti popraviti. Prav tak bi se mi zdel sinhronizirani film.

Toda, vprašujem se, če taki in podobni protesti kaj zaležejo? Zdi se mi, da ne. Naš gledalec bo vneto hodil v kino, pa četudi bi mu nudili najslabše. To mu je prišlo v kri. Navadil se je, pa bo zahajal tja, kljub temu, da bo moral gledati tako oskrunjena dela. In če bi se poleg vsega tega zgodilo še to, da bomo gledali slovenske podnaslove ob srbohrvaški sinhronizaciji. V tem primeru se pridružujem mnenju tov. VITKA MUSKA, ki je v eni izmed televizijskih kulturnih panoram pozval vse tiste, ki se zavedajo nesmiselnosti tega dejanja, na BOJKOT.

BOZO SPRAJC

Ni ji mogel pripovedovati, da ni ponoči skoraj nič spal. Hude sanje so se menjavale z lednim potom, ki ga je oblival, ko je razmišljal, kaj ga čaka naslednji dan. Tudi tega ji ni mogel povedati, da so imena, ki jih je spisal po dolgem preudarku, imena tehničnih osebnosti, ki bi v določenih okoliščinah lahko jamčile zanj. Pač pa ji je lahko po pravici priznal, da tega jutra potrebuje njeno družbo in sicer zato, da bi mu pomagala prebiti dolge ure pred pogovorom s komisarjem in da bi imel nekoga v bližini, ki bi ga lahko obvestil, če bi se pripetilo najhujše, in ki bi potem lahko delal za njegovo interese.

»Ne vem, kaj hočejo od mene v Scotland Yardu,« je pripomnil in skušal biti pri tem popolnoma brezskrben. »Najbrže gre za kako malenkostno zadevo, ki je v zvezi s kakim klientom.«

»Ali dostikrat pošljejo po vas?« je vprašala nedolžno.

Naglo jo je pogledal. »Ne, še nikoli! Sploh je zelo nenavadno, če je kdaj povabljen kak kazenski zagovornik.«

Pokimala je. »To sem si mislila. Alan mi je povedal, da kličejo ljudi na Scotland Yard le na zaslišanje, da bi izvele kaj iz njih ali pa, kadar jim hočejo kaj dokazati.«

Brez besede je strmel vanjo, ko je umolknila.

»Prosim vas, ne ponavljajte mi takih nazorov svojega prijateljskega policijskega uradnika! Da bi izvele kaj iz mene — to je neverjetno! Povabili so me najbrže zaradi nekoga, ki sem ga pred sodiščem zagovarjal. Verjetno hočejo imeti o njem kake podatke. Mogoče je pa tudi, da me možak namerava ropati!«

»Ne vem. Uradniki so zelo lagodni ljudje. Delajo pa, kar hočejo.«

Med pogovorom z njo je zagledal moža, ki je skočil iz voza cestne železnice in jo počasi ubral proti velikemu, obokanemu vhodu v Scotland Yard.

»Hackitt!« je vzkliknil začuden. »Nič mi ni povedal, da tudi namerava iti. Pol ure preden ste prišli, mi je prinesel še zajtrk.« Meister je bil tako razburjen, da se je Mary čudila, kako ga more taka malenkost tako vreči s tira.

»No, prav!« je dejal nazadnje in odšel, ne da bi jo pogledal. Pred vhomom v Scotland Yard je obstal kot divja zver pred pastjo. Kaj je vedel Hackitt o njem? Kaj bi Hackitt lahko izpovedal? Ko je nastavlil moža pri sebi, se to ni zgodilo iz človekoljubja ali sočutja, temveč predvsem, ker je bil cenena delovna moč. Morda pa je Hackitta najela — policija in ga poslala v hišo, da bi vohunil, stikal po njegovih papirjih in odkrival tajne v zaprtih kletah in raznih drugih skritih kotih v hiši.

Stisnil je zobe in stopil v Scotland Yard.

20

Mary se je odločila, da bo prebila prvi del svojega čakanja ob branju časopisa. Toda živahno življenje na cesti je vedno znova odvrčalo njene oči od časopisa. Njeno pozornost so privlačevali ropotajoči vozovi cestne železnice, neskončna vrsta avtomobilov vseh znamk in letnikov, ki se je pomikala po lepem mostu, skratka, z zanimanjem je opazovala življenje v Londonu. Domislila se je Alana Wemburyja. Morda ima tudi on opraviti v glavnem uradu? Že se je otresla misli nanj, ko ga je nenadoma

Tiho pa odločno so zvenele njegove besede in še preden si je mogla razjasniti njihov nekoliko skrivnosten pomen, ga že ni bilo več.

Po nalogu prometnika je moral njen šofer zapeljati voz nekoliko v stran od vhoda. Z nakazanega mesta si je še laže ogledovala poslopje. Prav nič ni kazalo, da je v njem policijsko predsedstvo, bolj je bilo podobno centrali kake uspešne zavarovalnice ali pa vladnemu poslopiju, na katerem je stavbenik brez ovire uveljavil svoj gotski okus. — Kaj se je godilo za temi okni? Kakšne drame ali kakšne žaloigre so se odigravale v teh prostorih? Misli je na Johnnyja in zgrozila se je. Nekje v tem poslopiju je bila kartoteka z njegovim življenjepisom, z njegovimi prstnimi odtisi, njegovimi fotografijami, njegovimi osebnimi podatki. Misel na to, da je Johnny številka v tej kartoteki, ji je bila neznosna. Ali so v zaporih tudi imeli številke? Zdelo se ji je, da je nekoč nekaj brala o tem.

Nenadoma je začutila, da jo nekdo opazuje v vozu in ko je obrnila glavo, je pogledala v dvoje prijaznih oči, ki so jo gledale izpod košatih obrvi. Bila je to visoka, sloka postava. Na glavi je nosil možak klobuk, zelo čudne barve in oblike. Potisnil si ga je daleč nazaj na tilnik, da so se videli sivi lasje. Kazalo je, da bi možak rad govoril z njo, zato je odprla vrata in izstopila.

»Gospodična Lenleyeva, če se ne motim, kaj ne? Moje ime je Lomond.«

»Oh, dr. Lomond!« je dejala smehljaje. »Mislija sem si to.«

»Toda, draga moja gospodična, saj me niste še nikoli videli!«

19

Čarovnik

Pogovor je postal tako kočljiv, da se mu je Mary z razumevanjem izognila.

Maurice Meister ni imel svojega avtomobila in v Deptfordu tudi ni bilo garaže, ki bi mu lahko dostavila voz po njegovem okusu. Avto znamke Rolls Royce, ki mu ga je poslala izposojevalnica iz Westenda, je bil najnovejši in najfinejši voz, ki si ga človek more misliti. Ko se je Mary s svojim delodajalcem odpeljala, so stali stanovalci Flanders-Lane na vežnih vratih, vsi iz sebe od začudenja in nevoščljivosti. In bolj se je avto bližal Scotland Yrdu, tembolj nervozen je postajal Mr. Meister. Vsaj pet-ali šestkrat jo je vprašal, če ima seznam z njegovimi vplivnimi prijatelji še pri sebi. Ko sta potem nekaj časa sedela molče, ga je vprašala, če je bral v časopisih poročilo o uporih v kaznilnici.

»Upor v kaznilnici?« je vprašal raztreseno. »Ne — da! Zakaj?« To je zavod, kjer je tudi Johnny,« je dejala. »Malo me skrbi — tako razburljiv fant je in najbrže je spet zakrivil kako neumnost. Ali bi se ne dalo izvedeti kaj več o tej stvari?«

Videti je bilo, da se je Meistrovo zanimanje za stvar precej povečalo.

»Aha, Johnny, pravite, da je tam? Nisem mislil na to. Da, ljuba moja, to bomo že izvedeli!«

Kazalo je, da je še naprej razmišljal o tem, kajti ko je vozil avto po Westminsterskem mostu, je pripomnil: »Upam, da Johnny ni zapleten v to zadevo, kajti to bi mu prekrizalo vse olajšave in kazensko dobo celo podaljšalo.«

Mary ni imela časa, da bi popolnoma pojmila to usodno pripombo, ko je avto že krenil pred vhod v Scotland Yard in obstal.

»Morda bi ostali kar v avtomobilu in počakali,« je dejal Meister.

»Kako dolgo pa bo trajalo?« je vprašala.

Mr. Meister bi odšel lepo vsotico, če bi mogel na to vprašanje odgovoriti vsaj približno

zagledala. Z dolgimi koraki je hitel mimo avtomobila. Mary je videla samo še njegov hrbet, toda v naslednjem trenutku je že skočila iz voza. Ko je začul njen glas, se je naglo obrnil.

»Mary!« je vzkliknil in njegov obraz je zasijal od veselja. »Kaj pa počnete na tem koncu sveta? Ali ste prišli z Meistrom?«

»Ali ste vedeli, da so ga povabili?«

Alan je prikimal.

»Ali je kaj važnega? Zdi se mi, da ga nekoliko skrbi.«

Alan bi ji lahko povedal, da niso njegove skrbi zaradi obiska Scotland Yarda nič v primeri s skrbmi, ki bodo nastale po tem obisku.

»Ali niste slučajno pripeljali s seboj Mr. Hackitta?« je vprašal smehljaje.

»Ne, Maurice sploh ni vedel, da je Hackitt povabljen — mislim, da ga je to vznemirilo. Kakšna skrivnost pa tiči za vsem tem, Alan?«

Zasmejal se je. To je skrivnost, ki ste si jo ustvarili sami, ljuba Mary.«

Ko je videl, da ji je šinila rdečica na lica, je pristavil skesano: »Oprostite mi, to je bilo pač nekoliko preveč familiarno!«

»Nič ne de,« je odvrnila smeje. »Mislim si, da ste zelo star gospod. Ali imate dostikrat take važne pogovore, Alan?«

Krasen majhen voz je brez šuma obstal ob pločniku pred njima. Šofer je skočil iz voza in odprl vrata in izstopila je ženska, ki se je najprej ozrla na poslopje pred seboj, nato pa odšla proti vhomu. V orokavičeni roki je držala prižgano cigareto, ker je bilo za običaje, ki vladajo v Londonu glede vedenja dam na cesti, precej nenavadno.

»Zelo fina dama, ne? In vaša stara znanka?«

»Mrs. Milton,« je vzkliknila deklica.

»Da, Mrs. Milton! Pohiteti moram za njo in jo popeljati v lepo, zračno sobo.«

Pokimala mu je. Segel ji je v roko, jo za hip zadržal v svoji, pogledal deklici v oči in dejal: »Saj veste, kje me vedno lahko najdete!«

»Alan — Mr. Wembury mi je pripovedoval, da ste natanko tak, kot vsi drugi zdravniki.«

Dolgokraki doktor se je očitno sijajno zabaval, zakaj njegovo suho telo se je kar treslo od smeha.

»Posebno radovedni kot se mi zdi, niste, ker bi me sicer vprašali, od kod vas poznam,« je menil ter si ogledoval poslopje Scotland-Yarda. »Zalosten, turoben kraj, draga deklica! Pomenljivo je stresel z glavo. »Ali so vas poslovno naročili sem?« Medtem, ko je govoril z njo, se je otipaval po žepih in izvlekel nazadnje srebrno tobačno dozo ter si začel zvijati cigareto. »Odricali so me od mojih študijev, da bi preiskal ubogo, malo telo,« je dejal. Najprej ga je razumela dobesedno in mislija, da so mu naložili, naj identificira truplo kakega utopljenca. Sočutno ga je pogledala, kar je opazil. »O, saj ni mrtva, ampak še živi in niti ni posebno odvrtna.« Smejal se je, da ga je kar dušilo. Stegnil je svojo dolgo roko. »Upam, gospodična Lenleyeva, da se bova večkrat srečala. Nekeč vas bom obiskal, pa bova lepo v miru pokramljala.«

»Veselo bi me, doktor!« je odkritosrčno dejala.

Stari ji je ugajal: v njegovem smehu je bilo toliko veselja in mladosti, da je človeku postalo toplo pri srcu.

Gledala je za njim, kako se je okorno oddaljeval in še vedno zvijal svojo cigareto, dokler ga ni zakrilo stebričje. Ubogo, malo telo? Kdo je bil to? Vedela je, da se pripravlja navzkrižno zasliševanje, kajti Alan je pripovedoval o Lomondovi vlogi v zadevi zastrupljivega Priedauxa. Naenkrat pa ji je šinilo v glavo — Cora Ann Milton. Sočustvovala je z dr. Lomondom. Tako prijazen je bil, taka dobričina in Cora Ann Milton mu bo gotovo delala mnogo preglavic.

RADIJSKI SPORED

VELJA OD 23. JANUARJA DO 29. JANUARJA 1965

Poročila poslušajte vsak dan ob 5.15, 6., 7., 8., 10., 12., 13., 15., 17., 22., 23. in 24. uri ter radijski dnevnik ob 19.30. Ob nedeljah pa ob 6.05, 7., 9., 12., 13., 15., 17., 22., 23. in 24. uri ter radijski dnevnik ob 19.30.

SOBOTA — 23. januarja

8.05 Poje Gorenjski vokalni kvintet — 8.25 Zabavne melodije — 8.55 Za šolarje — 9.25 Mladi glasbeniki Glasbene šole Šiška-Bežigrad — 9.45 Četrtr ure s pevko Lolo Novaković — 10.15 Glasbeni sejem — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Domače pesmi in napevi — 12.30 Nekaj slovenskih samospevov — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Odlomki iz slovenskih oper — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.30 Pojeta moški zbor Grafike in Učiteljska — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Izložbeno okno — 18.45 S knjižnega trga — 18.05 Glasbene razglednice — 20.00 V soboto zvečer — 21.00 Zaplešite z nami — 22.10 Oddaja za naše izseljence — 23.05 Za prijeten konec tedna

NEDELJA — 24. januarja

6.00 Dobro jutro — 6.30 Napatki za turiste — 7.40 Pogovor s poslušalci — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.54 Iz albuma skladb za mladino — 9.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I. — 10.00 Se pomnite tovarišji — 10.30 Borbene pesmi sovjetskih narodov — 10.40 Nedeljski dopoldanski koncert lahke glasbe — 11.40 Nedeljska reportaža — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II. — 13.30 Za našo vas — 13.50 Na kmečki peči — 14.00 Danes popoldne — 16.00 Humoreska tega tedna — 17.05 Majhen operni koncert — 17.30 Radijska igra — 18.30 Glasba za nedeljsko popoldne — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Naš nedeljski sestanek — 21.30 Iz slovenske simfonične glasbe — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Iz sodobne hrvatske glasbe

PONEDELJEK — 25. jan.

8.05 Jutranji zabavni zvoki — 8.55 Za mlade radovedneže — 9.10 Zaplešimo in zapojmo — 9.25 Iz narodne zakladnice — 9.45 Igrajo vam tuje pihalne godbe — 10.15 Pisan orkestralni intermezzo — 10.35 Naš podlistek — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Pred domačo hišo — 12.30 Virtuozne orkestralne skladbe — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Prizori iz opere Carmen — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.30 Igrajo veliki zabavni orkestri — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Glasbena križanka — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Zvočni razgledi — 18.45 Pota so-

dobne medicinske — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Nočoj ob 20.00 — 20.25 Simfonični koncert orkestra Slovenske filharmonije — 22.10 S popevkami po svetu — 23.05 Literarni nokturmo — 23.15 Jazz orkestri vam igrajo

TOREK — 26. januarja

8.05 Ansambel Borisa Kovačiča in Tri Vitala Ahačiča — 8.25 Od melodije do melodije — 8.55 Radijska šola za srednjo stopnjo — 9.25 Prizor iz opere Veronika Deseniška — 9.45 Četrtr ure z orkestrom Aime Barelli — 10.15 Glasbeni sejem — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Radijska kmečka univerza — 12.15 Slovenske narodne — 12.30 Iz koncertov in simfonij — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Za šolarje — 14.35 Pet minut za novo pesmico — 13.30 V torek na svidenje — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Koncert po željah poslušalcev — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Predstavljamo vam jugoslovanske ansamble zabavne glasbe — 18.45 Na mednarodnih križpotjih — 19.05 Glasbene razglednice — 20.20 Radijska gra 21.20 Serenadni večer — 22.10 Glasbena medigra — 22.15 Skupni program JRT — 23.05

SREDA — 27. januarja

8.05 Glasbena matineja — 8.55 Pisani svet pravljic in zgodb — 9.10 Ciganske narodne pesmi — 9.25 Nekaj poskočnih v ritmu polke in valčka — 9.45 Domači glasbeni umetniki — 10.15 Melodije za razvedrilo — 10.45 Človek in zdravje — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Čez hrib in dol — 12.30 Priljubljene tenorske arije — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Za šolarje — 14.35 Kaj in kako pojo mladi pevci pri nas in po svetu — 15.30 Slovenske narodne in ponarodele — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Glasbe z novega sveta — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 18.15 Iz fonoteke radia Koper — 18.45 Naš razgovor — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Ljubzenski valčki — 20.40 Thais — radijska priredba opere — 22.10 Nočni akordi — 23.05 Literarni nokturmo — 23.15 Jazz s plošč

ČETRTEK — 28. januarja

8.05 Jutranji zabavni zvoki — 8.55 Za šolarje — 9.25 Butalci — 10.15 Glasbeni sejem — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Ansambel Miha Dovžana z godali — 13.30 Med koncertnimi skladbami Lucijana Marije Škerjanca — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Slovenski pevci v priljubljene-

nih operah — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.30 Igra orkester Doma JNA v Zagrebu — 15.40 Literarni sprehod — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Turistična oddaja — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Odskočna deska — 18.45 Jezikovni pogovori — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Četrtrko večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Izročilo XX. stoletja — 21.40 Glasbeni nokturmo — 22.10 S popevkami po kontinentih — 23.05 Koncert stare glasbe

PETEK — 29. januarja

8.05 Plesi in rapsodije — 8.35 Za vsakogar nekaj — 8.55 Pionirski tednik — 9.25 Pihalni orkester radia Leipzig — 9.35 Pet minut za novo pesmico — 10.15 Komorni zbor RTV Ljubljana — 10.35 Novost na knjižni polici — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Domače viže in napevi — 12.30 Arije in monologi iz slovenskih oper — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Za šolarje — 14.35 Klavirski duo — 15.25 Napatki za turiste — 15.30 Madžarske narodne pesmi — 15.45 Novo v znanosti — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Petkov simfonični koncert — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Revija naših pevcev zabavne glasbe — 18.45 Kulturna kronika — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Zvočni mozaik — 20.30 Tedenski zunanjepolitični pregled — 20.40 Neznani Verdi — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.10 Za ljubitelje jazza — 23.05 Literarni nokturmo — 23.15 Iz opusov

K I N O

Kranj »CENTER«

23. januarja amer. barv. CS film NA ZENSKE BOM MISLIL JAZ ob 16., 18. in 20. uri, premiera jug. nem. filma VINETOU II. DEL ob 22. uri

24. januarja amer. barv. CS film NA ZENSKE BOM MISLIL JAZ ob 15., 17. in 19. uri, prem. jug. nem. filma VINETOU II. DEL ob 21. uri

25. januarja jug. nem. barv. film VINETOU II. del ob 16., 18. in 20. uri

26. januarja jug. nem. barv. film VINETOU II. del ob 16., 18. in 20. uri

27. januarja jug. nem. barv. film VINETOU II. del ob 16., 18. in 20. uri

28. januarja jug. nem. barv. film VINETOU II. del ob 16., 18. in 20. uri

Kranj »STORŽIČ«

23. januarja jug. barv. VV film MARS NA DRINO ob 16., 18. in 20. uri

24. januarja jug. barv. VV film MARS NA DRINO ob 16., 18. in 20. uri

26. januarja ital. film ŠTIRJE NEAPELJSKI DNEVI ob 15.40, 18. in 20.20

27. januarja amer. barv. film MAČKA NA VROCI PLOČEVINASTI STREHI ob 16. in 20.20, ital. film ŠTIRJE NEAPELJSKI DNEVI ob 18. uri

28. januarja ital. film ŠTIRJE NEAPELJSKI DNEVI ob 18. uri, amer. CS film OSAMLJENI SO HRABRI ob 16. in 20.30

Stražišče »SVOBODA«

23. januarja ital. film ŠTIRJE NEAPELJSKI DNEVI ob 20. uri

24. januarja ital. film ŠTIRJE NEAPELJSKI DNEVI ob 14.40, 17. in 19.20

Kropa

23. januarja amer. film PSIHO ob 20. uri,

24. januarja amer. barv. CS film VRNITEV V MESTECE PEYTON ob 15. in 19.30

Cerklje KRAVEČ«

23. januarja angl. barv. VV film USODNA CIGANKA ob 19. uri

24. januarja angl. barv. VV film USODNA CIGANKA ob 16. in 19. uri

Goriče

23. januarja španski barv. film MATI, POSLUŠAJ MOJO PESEM ob 19. uri

Naklo

24. januarja amer. film PSIHOB ob 16. uri

Križe

24. januarja špan. barv. film MATI, POSLUŠAJ PESEM MOJO ob 15.30

Preddvor

24. januarja špan. barv. film MATI, POSLUŠAJ PESEM MOJO ob 19. uri

Jesenice »RADIO«

23. do 24. januarja franc. barv. CS film GROF MONTE CHRISTO

25. januarja jug. barv. CS film OBRACUN

26. do 27. januarja amer. barv. CS film KO ZVONIJO ZVONOVI

28. do 29. januarja poljski film ZAKONSKI PREPIR

Jesenice »PLAVČ«

23. do 24. januarja amer. barv. CS film KO ZVONIJO ZVONOVI

25. do 26. januarja franc. barv. CS film GROF MONTE CHRISTO II. del

28. do 29. januarja amer. VV film OBDOBJE ZAKONKEGA PRIVAJANJA

Zirovnica

23. januarja jugoslovanski film SLUŽBENI POLOZAJ

24. januarja ital. film LOCITEV PO ITALIJANSKO

27. januarja franc. barv. CS film GROF MONTE CHRISTO II. del

Dovje-Mojstrana

23. januarja ital. film LOCITEV PO ITALIJANSKO

24. januarja jugosl. film SLUŽBENI POLOZAJ

28. januarja franc. barv. CS film GROF MONTE CHRISTO II. del

Koroška Bela

23. januarja amer. VV film OBDOBJE ZAKONKEGA PRIVAJANJA

24. januarja franc. barv. CS film GROF MONTE CHRISTO I. del

25. januarja amer. barv. CS film KO ZVONIJO ZVONOVI

Kranjska gora

23. januarja franc. barv. CS film GROF MONTE CHRISTO I. del

24. januarja amer. barv. CS film OBDOBJE ZAKONKEGA PRIVAJANJA

28. januarja amer. barv. CS film KO ZVONIJO ZVONOVI

29. januarja franc. barv. CS film GROF MONTE CHRISTO II. del

Podnart

23. januarja amer. barv. film DOŽIVLJAJI LEDA ob 19. uri

24. januarja jug. voj. film NEVESINJSKA PUŠKA ob 17. in 19. uri

Radovljica

22. januarja zah. nem. film MASCEVALEC ob 20. uri

23. januarja jug. film NEVESINJSKA PUŠKA ob 18. in 20. uri

24. januarja zah. nem. film MASCEVALEC ob 18. uri

24. januarja amer. krim. film OPERACIJA TEROR ob 16. in 20. uri

26. januarja franc. film KAPETAN COPATAR ob 20. uri

27. januarja franc. film KAPETAN COPATAR ob 18. in 20. uri

28. januarja amer. barv. film PAST ZA STARŠE ob 20. uri

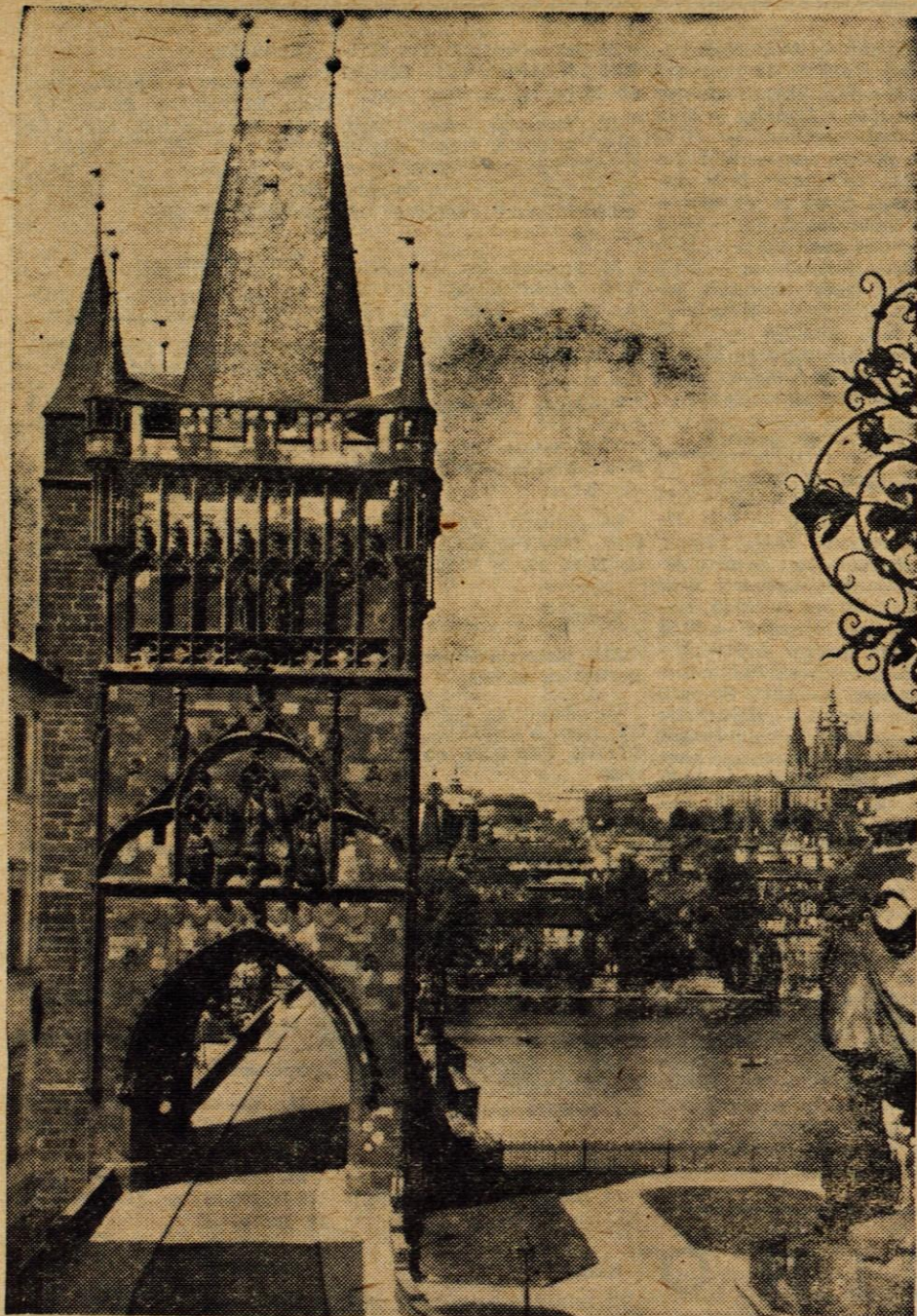
29. januarja ital. film SNEGULJICA IN 7 SKRATOV ob 20. uri

gledališče

PREŠERNOVO GLEDALIŠČE

NEDELJA — 24. januarja ob 10. uri URA PRAVLJIC — 11. program, ob 16. uri Fulda: OGNJENIK za IZVEN

Kulturne znamenitosti Prage

Poročali smo že, da bo julija Spartakiada v Pragi, ki se je bo razen naše državne reprezentance udeležilo tudi večje število turistov z Gorenjske. Turistično podjetje Kompas že sedaj zbira prijave.

Razen velike športne prireditve, pa se bodo turisti

lahko ogledali dragocene kulturne znamenitosti. Mednje prav gotovo sodi najstarejši zidan most — Karlov most.

Slika prikazuje Karlov most v ozadju pa je del Hradčanov s palačo (nekdanja kraljeva palača), kjer je najvišja uprava CSSR in Vidov hram.

D. K.

Televizija

SOBOTA — 23. januarja
RTV Zagreb 17.40 Film za otroke — RTV Beograd 18.05 Pesem v svetu — RTV Ljubljana 18.25 Napoved in TV obzornik — RTV Beograd 18.45 Ime in priimek — RTV Ljubljana 19.30 Vsako soboto — 19.45 Cik-cak — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik — RTV Zagreb 20.30 Jazz in scena — RTV Ljubljana 20.40 S. kamero po svetu — RTV Beograd 21.10 Medaljoni — RTV Zagreb 22.00 Magnetoskopski posnetek s tekmovanja v smučanju — RTV Ljubljana 23.05 Dick Powell vam predstavlja — 23.55 TV obzornik

NEDELJA — 24. januarja
RTV Ljubljana 9.00 Film za otroke — RTV Beograd 9.30 Kmetijska oddaja — Evrovizija 10.25 Tekmovanje v slalomu — 14.30 Praznik cvetja v San Remu — Športno popoldne — RTV Ljubljana 18.30 Mladinski TV klub — 19.00 Svetnik — film — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik — RTV Ljubljana 20.45 En dan v Aqua terme — 21.45 Poročila

PONEDELJEK — 25. jan.
RTV Ljubljana 16.40 Ruščina na TV — 17.10 Govorimo angleško — RTV Beograd 17.40 Francozi pri vas doma — RTV Zagreb 18.10 Devet

piščancev — češka risanka — RTV Ljubljana 18.25 Napoved in TV obzornik — 18.45 Domača nega bolnika — RTV Beograd — 19.15 Tedenski športni pregled — RTV Ljubljana 19.45 Jubilej Singers — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik — RTV Beograd 20.30 Glasbeni kotichek — 20.40 TV drama — RTV Ljubljana 21.40 Naš teleobjektiv — 22.05 TV obzornik

TOREK — 26. januarja
Evrovizija 21.45 Košarka Italija : Jugoslavija

SREDA — 27. januarja
RTV Ljubljana 17.40 Tik-tak — 17.55 Pionirski TV stu-

dio — 18.25 Napoved in TV obzornik — 18.45 Serijski poljudoznanstveni film — RTV Beograd 19.15 Glasba ne pozna meja — RTV Ljubljana 19.45 Cik-cak — RTV Zagreb 20.00 TV dnevnik — 20.30 Beseda in čas — 20.40 Zabavno glasbena oddaja — RTV Ljubljana 21.40 Kulturna panorama — 22.10 TV obzornik

ČETRTEK — 28. januarja
RTV Beograd 11.00 Francozi pri vas doma — RTV Ljubljana 16.40 Ruščina na TV — 17.10 Govorimo angleško — RTV Beograd 17.40 Na črko, na črko — RTV Ljubljana 18.25 Napoved in TV obzornik — RTV Beograd 18.45 Jugoslaviji — RTV Ljubljana

19.15 Glasbena porota — 19.45 V kinu bomo videli — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik — RTV Ljubljana 20.30 Glasbeni kotichek — RTV Zagreb 20.40 Mož in njegova žena — TV igra — RTV Ljubljana 21.00 Dokumentarni film — 22.10 TV obzornik

PETEK — 29. januarja
RTV Ljubljana 18.10 Medo skocek — 18.25 Napoved in TV obzornik — RTV Beograd 18.45 Rdeči signal — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik — RTV Ljubljana 20.30 Otroštvo Maksima Gorkega — 22.00 Arhitektura in urbanizmu — 22.30 TV obzornik

Zanimivosti

ŽARNICE V SATELITIH

Zanimivo je, da žarnice elektronskih naprav v umetnih satelitih ne potrebujejo steklenih balonov. Atmosfera v orbiti je že praktično vakuum in to večji kot ga imajo običajne elektronke-žarnice v steklenem balonu. Nastane pa drug problem: kako narediti žarnice brez balonov, ki kljubujejo atmosferi pri prehodu skozi njo?

Laboratoriji ameriške družbe ITT so razvili sedaj foto-žarnico, ki se dolgo časa upira oksidaciji. Specialna katoda se sestoji iz obloge berilija in bakra.

PAPIRNATA VOJNA

Avtomatizacija v industriji hitro napreduje. V ZDA so ugotovili, da imajo že več uradnikov v pisarnah kot delavcev v tovarnah. Za avtomatizacijo pa prihaja racionalizacija tudi med »birokrate«. Ameriški znanstveniki sodijo, da bodo moderni elektronski računalniki samo v času Johnsonove administracije nadomestili okoli 4 milijone uradnikov. Kje bodo odpuščeni dobili delo, ne povedo.

SAMOPOSTREŽBA FOTOKOPIJ

V dvorani nekega velikega urada v Bostonu so pred kratkim postavili avtomat, ki postreže s fotokopijami v črno-beli tehniki. Za malenkosten denar prejmejo obiskovalci v 25 sekundah fotokopije: pisem, aktov, dokumentov, fotografij in podobno.

ROBOT S SPOMINOM

Tovarna Consolidated Controls Corp. v New Yorku je izdelala robot »Unimate«. Robot prevzema delo človeške roke. Njegovi elektronski možgani si zapomnijo lahko 200 delovnih operacij.

Zadostuje, da nekajkrat počasi pokažemo pod robotom gibanje roke, oziroma delo samo. Robot si to zapomni in dela po istem postopku, npr. polaga maticе, odvija in zavija vijake, polni kartone, vari, opravlja dela pri vrtnalnem stroju, stiskalnici, rezkalnem stroju itd.

BAKTERIJE POVZROČITELJI KOROZIJE

Dokaj nenavadno se sliši, da so v rafinerijah nafte največji povzročitelji razjedanja kovin — bakterije.

Razjedanje ali korozijo povzročajo bakterije na več načinov. Najprej razjedajo organske zaščitne plasti, ki ščitijo kovinske cevi. Na sami kovini izločajo pri presnavljanju ogljikov dioksid, ki daje z vodo ogljikovo kislino. Ze majhne količine ogljikove kisline raztopljene v vodi razjedajo kovine. Posebna vrsta bakterij povzroča podobno nastanek žveplene kisline.

Za borbo proti koroziji uporabljajo kemične snovi bakterocide, ki ovirajo rast bakterij in nekako »dezinficirajo« kovino. Na žalost pa imajo tudi bakterocidi kot npr. klorfenoli, amonijeve spojine, kalijev permanganat, bakrov sulfat, cinkov klorid, sami korozijske lastnosti.

Raziskave vgrede sedaj v smeri odkriti univerzalen bakterocid, ki sam nima škodljivih lastnosti.